

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

FAKULTA TEXTILNÍ

Katedra: Technologie a řízení konfekční výroby v Prostějově

Bakalářský studijní program: TEXTIL B3107

Studijní obor: Technologie a řízení oděvní výroby – 3107R004

Zaměření: Konfekční výroba

Evidenční číslo bakalářské práce: 471/10

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Název: Význam, vývoj a výroba podlužáckého lidového kroje

Title: Significance, history and manufacturing of a folk costume in Podluzi region

Autor: Jana Hanáčková

Tržní 1095, Mutěnice

.....

podpis

Vedoucí bakalářské práce: Ing. František Havlíček

Rozsah práce:

Počet stran	Počet obrázků	Počet příloh	Počet zdrojů
65	24	2	5

V Prostějově: 17. 5. 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je původní a zpracoval/a jsem ji samostatně. Prohlašuji, že citace použitých pramenů je úplná, že jsem v práci neporušil/a autorská práva (ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb. O právu autorském a o právech souvisejících s právem autorským).

Souhlasím s umístěním bakalářské práce v Univerzitní knihovně TUL.

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č.121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 (školní dílo).

Beru na vědomí, že TUL má právo na uzavření licenční smlouvy o užití mé bakalářské práce a prohlašuji, že **s o u h l a s í m** s případným užitím mé bakalářské práce (prodej, zapůjčení apod.).

Jsem si vědom toho, že užít své bakalářské práce či poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem TUL, která má právo ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, vynaložených univerzitou na vytvoření díla (až do jejich skutečné výše).

V Prostějově, dne 17. 5. 2010

.....

Podpis

Poděkování:

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Ing. Františku Havlíčkovi za odborné vedení, cenné rady a připomínky v době zpracovávání bakalářské práce.

Dále děkuji manželům Františce a Ladislavovi Prčíkovým, panu Dekarovi a paní Haně Konečné za vstřícný přístup a čas, který mi věnovali při názorném předvedení a vysvětlení postupů výroby součástí kroje.

V závěru děkuji celé rodině a přátelům za psychickou a také finanční pomoc.

Anotace

Název BP: Význam, vývoj a výroba podlužáckého lidového kroje
Autor: Jana Hanáčková
Odevzdání BP: 2009/2010
Vedoucí BP: Ing. František Havlíček

Bakalářská práce se zabývá problematikou lidového kroje v oblasti Podluží. Jejím úkolem bylo zaměřit se na výrobu podlužáckého kroje. Dále vystihnout současný význam a využití tohoto kroje a popsat historický vývoj lidového kroje v obci Mutěnice.

Cílem bakalářské práce bylo vypracovat technickou dokumentaci a zpracovat technologický postup výroby pro vybrané součásti dívčího i chlapeckého kroje. Dále byly navrženy technologické změny pro malosériovou výrobu s cílem zproduktivnění výroby.

Klíčová slova

historie

lidový kroj

Podluží

technologický postup

tradice

výroba

Annotation

Theme: Significance, history and manufacturing of a folk costume in Podluzi region
Author: Jana Hanáčková
Consignment: 2009/2010
Leadership: Ing. František Havlíček

The bachelor thesis is devoted to questions of folk costume in Podluzi region. The purpose of the thesis was to focus on the folk costume manufacturing in Podluzi region. Next task was to truthful contemporary signification and utilization of the folk costume and to describe historical development of folk costume in the village Mutenice.

The aim of the work was to elaborate technical documentation and to compile manufacturing process of chosen part of girl's and boy's folk costume. Further, the new technological changes were proposed for small-lot production because of increasing productivity of manufacturing.

Key words

history

folk costume

Podluzi

technological process

folk-memory

manufacturing

OBSAH

Úvod.....	8
Seznam použitých pojmů.....	9
1. Historie odívání lidového kroje v Mutěnicích	13
1.1 Všední mužský oděv	13
1.2 Sváteční mužský oděv	13
1.3 Ženský oděv	15
1.4 Dětský oděv.....	17
1.5 Proměny mutěnického kroje v průběhu 20. století.....	17
2. Význam kroje a jeho používání	19
2.1 Rozdělení krojů	19
2.2 Používání lidových krojů – církevní slavnosti	20
2.3 Používání lidových krojů – kulturní akce	22
2.4 Ostatní příležitosti použití lidového kroje.....	23
3. Technické nákresy a popisy včetně vybraných detailů.....	24
3.1 Technické nákresy a popisy dívčího svátečního kroje.....	25
3.1.1 Dívčí košilka	25
3.1.2 Spodní sukně „kasanice“	26
3.1.3 Vrchní sukně	28
3.1.4 „Rukávce“	30
3.2 Technické nákresy a popisy chlapeckého svátečního kroje.....	33
3.2.1 Molová a plátěná košile	33
3.2.2 Červené kalhoty „červenice“	35
4. Výroba lidového podlužáckého kroje	39
4.1 Technologický postup výroby dívčího svátečního kroje	40
4.1.1 Dívčí košilka	40
4.1.3 Vrchní sukně	44
4.1.4 „Rukávce“	46
4.2 Technologický postup výroby chlapeckého svátečního kroje	50
4.2.1 Molová košile	50
4.2.2 „Červenice“	56
5. Závěr	64
POUŽITÁ LITERATURA A DALŠÍ ZDROJE.....	65

ÚVOD

Tato práce je zaměřena na lidový kroj z oblasti Podluží, kde se zabývám současným vývojem, významem a výrobou lidového kroje.

První etapa je zaměřena na historický vývoj lidového kroje v oblasti obce Mutěnice. Zaměřena je právě na tuto vesnici, protože z ní nejen pocházím, ale také právě proto, že se zde obléká podlužácký lidový kroj. I když obec Mutěnice neleží přímo v regionu Podluží, vliv okolních obcí byl natolik silný, že byl tento kroj přiveden do výše zmiňované obce.

Druhá etapa bakalářské práce se zaměřuje na současné použití podlužáckého kroje, kde je použití rozděleno do tří skupin – církevní příležitosti, kulturní akce a ostatní příležitosti.

Hlavní cílem třetí etapy a současně i celé bakalářské práce bylo zpracování technické dokumentace vybraných součástí tohoto kroje, konkrétně se jedná o košilku, „rukávce“, „kasanici“, vrchní sukni, chlapeckou košili a „červenice“.

V poslední etapě jsem k těmto vybraným součástem zpracovala postup výroby, který je uzpůsoben výrobě i co v nejjednodušších podmínkách. A tento jednoduchý postup výroby je obohacen návrhy zprogresivnění technologie pro malosériovou výrobu. V návrzích je využito snížení pracnosti celé výroby pomocí speciálních strojů a přídatného zařízení. Při malosériové výrobě však dochází k výraznému omezení ručních prací zejména vyšívání, které je nahrazeno vyšívacími stroji.

SEZNAM POUŽITÝCH POJMŮ

Čipka – je druhý název pro krajkou

Čizmy – vysoké kožené mužské nebo ženské krojové boty

Drndula – čepec ušitý z plátna nebo molu a nad čelem zdobený krajkou

Fěrtoch – je bíle vyšíváná zástěra na molu, olemována krajkou

Gatě – lidově řečeny kalhoty

Gatňák – lidově řečen řemen

Halena – bílý soukenný mužský kabát pro chladnější dny

Haraska – jiný název pro stuhu

Hotař – hlídač ve vinohradu, který se najímal do služby ke konci června. Měl za úkol uhlídat vinohrad proti jakémukoliv poškození. Jinak musel škodu uhradit.

Houně – chlupatá silná tkanina, používala se na svrchní oděv ženského i mužského kroje.

Jojky – vysoké kožené boty bez podpatku

Jupka – jednoduchá krátká halenka do pasu, zdobená výšivkou, z různých textilních materiálů.

Kabaňa – krátký kabátek, zhotovený ze sukna s dvouřadým zapínáním a úzkými rukávy.

Kacabaj – vypasovaný kabátek do pasu s ozdobnými knoflíky, z teplejšího materiálu

Kanafas – bavlnářská tkanina tkaná ze středně hrubých přízí v plátnové vazbě. Charakteristické svým podélným pruhováním v barvách modrá a bílá nebo růžová a bílá.

Kanýr – ozdoba vytvořena pruhem textilie, našité nebo jinak upevněné jednou stranou k oděvu.

Kartoun – bavlnářská řídká hladká tkanina střední hmotnosti, tkaná v plátnové vazbě, většinou ze středně hrubých přízí. Na trh přichází v mnoha typech i potištěná. Používá se na levné dámské a dětské šaty, zástěry, dekorační účely.

Klasnatý steh – můžeme najít pod názvem, perský steh, ruský steh, ruský křížek skládaný steh, zachycovaná steh, této steh se řadí mezi stehy křížkové.

Klot – tkanina s hladkým matným povrchem, v černé barvě

Klotová zástěra - zástěra šitá z tkaniny klot

Kordula – krátká vestička bez rukávů, bohatě zdobená kulatými lesklými barevnými knoflíčky a zdobená řetízky, skleněnými patáčky a háďátky.

Kosířky – dlouhé, uměle nabělené jeřábí, volavčí nebo kohoutí pero

Krejzlík – malý úzký límeček, který se uvazuje kolem krku. Je vytvořený z naskládaného molu a uprostřed je zdobena stuhou a patáčky.

Kroužkovací steh – patří do skupiny smyčkových stehů. Je obdobný jako steh smykovací, ale s tím rozdílem že u kroužkovacího stehu zůstává mezi jednotlivými stehy mezera. Dále se obyčejný kraj tohoto stehu doplňuje skupinami smykovacích stehů.

Lajbl – krátký kabátek, který se nosíval za chladnějšího počasí. Šil se ze sukna.

Listr – lehká vlnářská tkanina, jednobarevná převážně v tmavých odstínech, kovově lesklá v plátnové nebo panama vazbě. Název je odvozen z francouzského lustre = lesk.

Listrová zástěra – zástěra šitá z vlnářské tkaniny listr

Modrotisk – hrubší bavlnářská tkanina v plátnové vazbě. Název je odvozen od speciálního postupu při barvení. Tkanina je před obarvením ručně potištěna rezervním tiskem a poté je obarvena v indigové barvě. Původně se tato tkanina nazývala indigo.

Modřule – sukně šité z tkaniny modrotisku

Mol – průsvitná tkanina malé hmotnosti na omak velmi jemná. Obchodní název je vapor, organza nebo sklenný mol.

Molová košile – je košile, jejíž některý díl se zhotovuje z materiálu mol. Její název je odvozen od použitého materiálu.

Molový rukáv – rukáv, zhotovený z materiálu mol. Název rukávu je odvozen od použitého materiálu.

Molton – je obchodní označení pro měkké bavlněné tkaniny, které jsou z jedné strany nebo po obou stranách silně zdrsňené. Vyrábí se v plátňové nebo keprové vazbě, často jsou rezně bílé nebo bělené.

Obalenka – dvě dřívka asi 150mm dlouhá, obšitá plátnem a na horních koncích, které se po stranách přikládaly k temeni hlavy, spojená šňůrkou. Dolní konec byl opatřen dvěma dlouhými šňůrkami, jimiž se „obalenka“ přivázala k hlavě.

Obojek – je obdélník o rozměrech 30 na 40 cm z jemného molového plátna. Je velmi bohatě vyšíván, bílé barvy a olemován bílou krajkou. Na zádech se připevňuje špendlíkem a pod krkem se uvazuje tenkou tkaničkou.

Obříslo – provázek, kterým se uvazovala sláma

Onučka – plátěný materiál, kterým se zpevňovaly nohy a chránili je proti chladu a oděrkám. Ovinovali se kolem kotníku a chodidla.

Paterové hedvábí – Soukenná textilie pestrobarevně vyšívaná hedvábím

Regrůti – muži, vedení k vojenskému odvodu

Rongo – je kostýmová látka, jednobarevná v dostání v různých barvách

Rubáč – plátěný spodní šat bez rukávu délky ke kolenům

Střapčák – světlý hedvábný šátek, ze tří stran olemovaný dlouhými střapci

Širúch – klobouk, který se nosil ke všednímu oblečení

Tacle –součást dívčího kroje, které se přivazují v nadloktí. Vyšíváné na molu a dolní kraj je zdoben krajkou.

Tesilen – je látka podobná panamě, ale oproti panamě je vazba jemnější a hustší. Je vhodná na vyšívání ubrusy a pro vyšívání dírkové a vystřihávané vzory.

Turecký šátek – červený šátek, v kraji potištěné pestrým širším květinovým vzorem, střed byl poset drobnějšími barevnými kvítky.

Uherčáky – vysoké holínkové boty

Věneček – ozdoba hlavy pro malá děvčata a dívky do deváté třídy základní školy

Vlňák – zimní vrchní část ženského kroje zhotovený z vlněného materiálu

Vonička – umělé nebo živé kytky, které zdobí klobouk

Zahrádka – je upletený zdobící prvek čela, který je upleten z vlastních nebo umělých vlasů.

Žinylka – úzký proužek tkaniny na obvodě opatřený vlasovým povrchem . Skládá se ze čtyř až šesti osnovních nití utkaných v plátnové nebo perlinkové vazbě, z níž vyčnívají nitky, tvořící vlasový povrch, který je fixován do žádaného tvaru písmene O nebo V . Tká se na tkalcovských stavech, příp. na speciálních žinylkových strojích, které se dále podélně rozřezává a získané proužky tkaniny se upravují do žádaných tvarů . Jinou technologií výroby z. je vkládání krátce nařezaných vláken mezi dvě nosné nitě. Tato vlákna jsou zákrutem stabilizována.

1. HISTORIE ODÍVÁNÍ LIDOVÉHO KROJE V MUTĚNICÍCH

1.1 Všední mužský oděv

Všední mužský oděv se zpočátku zhotovoval z domova vypěstovaných surovin a vyrobených materiálů, především z konopného plátna. Ve všední dny nosili muži bez rozdílu věku **konopné košile** se širokými rukávy a nízkým stojatým límečkem u krku zdobeny křížkovou výšivkou. Tato košile se uvazovala čtyřmi šňůrkami: dvěma pod krkem a dvěma na rameni. Počátkem 20. století se konopné plátno začalo nahrazovat plátnem bavlněným. Také se změnil střih košile. Rukávy se zúžily a připínaly se u krku dlouhým žlutým špendlíkem.

Další součástí mužského oděvu byly „**gatě**“, zhotovené z konopného plátna. „Gatě“ byly dlouhé kalhoty v pase stažené tzv. „gatňákem“ a přepásané modrou nebo černou zástěrou.

Jako obuv sloužily v létě pantofle nebo vysoké kožené boty bez podpatků, zvané „**jojky**“. Chodidlo si v těchto vysokých botách chránily slaměnými věchty a onučkami.

Jako svrchní všední oděv nosili v létě starší muži „kabaňu“ nebo halenu. „**Kabaňa**“ je krátký kabátek s dvouřadým zapínáním a úzkými rukávy. **Halena** se zhotovovala z hrubé houně – archaická oděvní součástka sešitá z pravoúhlých dílů. Protože tato halena neměla zapínání, musela se v předu přidržovat rukama popř. se při práci přivázala obrísem. Mladší muži ji používali jen jako příležitostní ochranu před deštěm. V současné době ji můžeme zahlédnout pouze jako kostým hotaře při slavnosti vinobraní.

Doplňkem mužského všedního oděvu byl klobouk v Mutěnicích nazývaný „**širých**“. [1] [3]

1.2 Sváteční mužský oděv

Sváteční oblečení bylo zdobenější, zhotovovalo se z jemnějších a dražších materiálů.

Mužská **košile** s úzkými rukávy se šila z běleného plátna. U krku byla sepnuta dlouhým žlutým špendlíkem. Košile byla zdobena střídmostou výšivkou na stojáčku, na přední straně košile a na manžetách. Výšivka byla v barvě žluté a fialové.

Svobodní mladí muži měli košili z běleného tenkého plátna, která byla zdobena výšivkou na krku, prsou a na širokých rukávech, které byly lemovány krajkami. Košili si uvazovali u krku a na rameni čtyřmi širokými vroubkovanými šňůrkami.

Kolem krku si ženatí muži uvazovali černý hedvábný **šátek**. Mladí svobodní muži nosili šátek z červeného nebo modrého paterového hedvábí.

Konopné „**gatě**“, při slavnostních příležitostech, vystřídaly tmavomodré soukenné nohavice přiléhavého střihu zdobené šňůrováním. Svobodní muži si do puntu nohavic zasouvali barevně vyšíváný kapesník, obdélníkového tvaru. Pokud ženatý muž oblékl i ve sváteční den plátěné „gatě“, uvázal si přes ně úzkou černou zástěru s červenou haraskou. [3, str. 384]

Ze stejného materiálu jako nohavice se zhotovovala „**kabaňa**“ zvaná také marýnka. Byla zdobena bílými nebo žlutými bombíky. Pacholci ke košilím a nohavicím oblékali černou klotovou „**kordulu**“. Měla červeně lemovaný okraj, zdobená kulatými lesklými barevnými knoflíčky, řetízky, skleněnými patáčky a hád'átky. V letech první republiky se „kordula“ šila z hedvábí v modré nebo zelené barvy s drobnými, řídké vetkanými květy. Barevnost tehdy byla dána politickými sympatiemi: agráři nosili „kordule“ zelené a lidovci modré.

Nohavice se zasouvali do bot tzv. „**čizmy**“, jejichž tvrdá holínka byla olemována červenou kůží.

Jako doplněk ke svátečnímu oblečení se nosil **klobouk** s kulatým dnem a úzkou stříškou zdobený housenkami, v zimě se dávala přednost beranici. Pacholci měli klobouk zdobený pérem – voničkou z umělého nebo rostlého kvítí, zdobenou střípci z napodobeniny stříbra, barevnými skličky a mašličkami – v němž byly zatknuty kosířky z kohoutího ocasu. Odvedenci měli na klobouku tzv. odvedenecké péro, které bylo tvarově větší, široce rozložené a přesahovalo půdorys klobouku. Zdobení bylo bohatší. Zdobilo se umělými štetinovými vějířky, dlouhými stužkami, umělými květinami, zrcadélky a korálky aj., však bez kosířku. Za rakousko-uherské monarchie umísťovali „regruti“ mezi výzdobu odvedeneckého pera dokonce podobenku císaře. Rovněž ženišské pérečko se lišilo od svátečního tak, aby vystihlo jedinečnost obřadní příležitosti, pro niž bylo určeno.

Ke svátečnímu oblečení ještě patřila **halena**, která se neoblékala, jen přehazovala přes ramena.

Jako svrchní oděv kroje se nosily tzv. **buchtíčkové kožichy**, pojmenování je odvozeno od lemování kožichu obdélníčky z černé a bílé „beránčiny“. Ve všední den se

nosily kožichy starší a obnošené. Obecní zastupitelé, zámožní sedláci a ženiši nosili kabát tzv. stavovskou oděvní součástku, která představovala dlouhý soukenný kabát ke kolenům, na šněrování, vzadu rozstřižený a obšitý liščí kožešinou, které byly dříve rozšířeny na celém Slovácku. [1] [3]

1.3 Ženský oděv

Základem ženského oděvu byly pro svobodné i vdané dívky konopné „rukávce“ s obojkem. „Rukávce“ se oblékaly na starodávnou oděvní součástku „**rubáč**“, který se rovněž šil z konopného plátna. „Rubáč“ byl postupně vytlačen konfekčním prádlem.

„**Obojek**“ je obdélníkového tvaru s jednoduchou výšivkou a kroužkováním na okrajích, která se uvazovala bílými vroubkovanými šňůrkami. Pro velikost obojku získali mutěnické dívky a ženy přezdívkou „Popeluše“.

Sváteční „rukávce“ se zhotovovaly z tenkého bílého plátna. Dozdobovaly se „taclemi“ a obojkem černě nebo červeně vyšívaným podél tří stran a lemovaným paličkovanou krajkou. V průběhu první třetiny 20. stol. se „rukávce“ staly slavnostní oděvní součástkou svobodných děvčat. Na rukávcích převládala bílá výšivka. „Obojek“ se uvazoval jednoduchými vroubkovanými šňůrkami, které byly později nahrazeny širšími, bíle vyšívanými a ozoubkovanými nebo okroužkovanými stužkami z molu nebo organtýnu.

Místo rukávců nosili svobodné i vdané dívky ještě před první světovou válkou **jupku**. Jupka byl svrchní ženský oděv, nad pasem byl rozvolněný vsazený širší pruh stejné látky, který se kulmoval hlavně v neděli do kostela. V letním období se nosila jupka z lehce prateľných materiálů s krátkým rukávem, zatímco v zimním období byla zhotovena z teplejších materiálů a s dlouhým rukávem. Tento typ jupky se nosil do první třetiny 20. století.

Dalším svrchním oděvem byla **kacabaja**, nosila se v zimě a měla krátký vypasovaný střih se stojatým kanýrem kolem pasu a lemována jehněčí kožešinou nebo její imitací. Šila se ze stejného materiálu, jako byla sukně, tedy z vlny, sukna či sametu. Kacabaja se nosila zhruba do konce 1. světové války. Mezi nákladný svrchní oděv patřil **bílý kožich**, který byl od konce 19. století vytlačen továrně vyráběným vlnákem. „Kožich“ nosily nevěsty a družičky ještě koncem první třetiny 20. století při svatebním obřadu.

Všední oblečení žen tvořily modrotiskové **sukně** zvané „modřule“ na ní byla modrá plátěná zástěra. Na hlavě nosily šátky uvázané bod bradou a v zimě si hlavu zakrývaly vlnáky. Na nohou nosily vysoké holínkové boty zvané „uherčáky“, v létě chodily ženy i děvčata bosy.

Sváteční sukně byly zhotovovány nejen podle materiálu ročního období, ale také podle finančních možností nositelky. Zhotovovaly se tedy z materiálů, jako byla vlna, sukno, samet nebo kanafas.

Přes sukni se uvazovala černá listrová nebo klotová **zástěra** s vodorovnými sámkami a na bocích visely až po okraj strojově vyšíváné mašle. Po první světové válce přibýly nové materiály na sukně, které si děvčata oblékaly k rukávcům s obojkem. Sukně dostaly název podle použité textilie batisky, červeně květované mušelínky, kanafasky, plyšky, či flanelky. Také se vzhledově změnila zástěra. Zástěra byla černé nebo modré barvy (tato barva nakonec úplně převládala). Používaly se na ni materiály listrové, atlasové a tibet (lehké vlněné). Byla barevně vyšita halabuzem (berlinskou vlnou) a opásána haraskami, případně doplněna širokou dlouhou stuhou, jejíž konec vpředu sahal až po okraj zástěry. Pod vrchní sukni se nosily čtyři spodničky. Tato sváteční zástěra se nosila pouze k mušelínovým a batistovým sukním. Bílý „fěrtuch“, lemovaný paličkovanou krajkou se nosil k ostatním sukním.

Na „rukávce“ se oblékala **černá „kordula“**, zdobená patáčky, hád'átky a kanýrky. Zapínala se vpředu třemi mašličkami.

Hlavu si děvčata zdobila **tureckým šátkem**, který se zprvu uvazoval pod bradu a posléze „na rožky“. Úprava „na rožky“ nebyla jednoduchá. Nejprve se do vlasů zaplétala „obalenka“, která se přivazovala k hlavě. Na „obalenku“ se teprve nasadil čepce zvaný „drndula“. Čepce byl šit z plátna, batistu nebo molu. Nad čelem byl ještě zdoben strojově vyšitou krajkou. A na tento čepce se vázal červený turecký šátek, tak aby krajkový lem čepce byl vidět. Později byla „obalenka“ nahrazena vyztuženým papírem. Vdané ženy si uvazovaly šátek pod bradu a při církevních slavnostech vyměnili turecký šátek za tzv. „**střapčák**“.

Na nohou nosily vysoké boty s širokým podpatkem bez mosazné podkůvky. Holínková část bot byla zdobena harmonikovým vrapením. Nárt byl zdobně vyšíván žlutou, červenou, zelenou a bílou barvou a někdy až 11 barvami. Do bočního švu se všíval úzký pásek kozinky, který se pravidelně křídoval.

Věneček se řadil mezi oděvní součástky nevěst a družiček. Věneček se uvinul z umělých květin barvy modré, růžové a bílé. Dozdoben stříbrnými korálky, snítky myrty a v tylní části bylo pět hasavých barevných stuh visící až do pasu. [1] [3]

1.4 Dětský oděv

Chlapci v létě nosili **konopné košile** se šňůrkami, konopné „**gatě**“ na gatňák, zástěru klobouk s housenkami a štrápci. O svátcích „**kordulu**“ z černého klotu zdobenou řetízky a „čizmy“ se štrápci. V zimě si na košili oblékali **lajb** s dlouhými rukávy a kožíšek z kozí kůže.

Dívky byly oblečeny do konopných rukávců, pod nimiž měly „**rubáč**“, moltonovou nebo kartonovou sukni, zástěru, vysokých nevrápených bot s podkůvkami, na hlavě měly šátek nebo vlňáček. O svátcích vyměnily konopné „rukávce“ za „**rukávce**“ z bílého plátna zdobené řetízky a šňůrkami a na ně se ještě oblékala „**kordule**“ z černého klotu. V zimě nosily teplé **kacabaje**, vlňáky a vlňáčky. [1] [3]

1.5 Proměny mutěnického kroje v průběhu 20. století

Přijetí podlužáckého kroje v Mutěnicích bylo ovlivněno hned několika okolnostmi. Jedním z důvodů byli přiznání podlužáci a přivdané podlužacky, kteří se výrobou kroje zabývali, nebo chtěly svoje děti oblékat do kroje podlužáckého. Dalším důvodem bylo nedostatek materiálu pro výrobu starého mutěnského kroje. Podlužácký kroj se šil z nových materiálů, které byly jemnější, líbivější a barevnější. Přijetím podlužáckého kroje také přispěla podobnost několika součástí. Dalším důvodem k přijetí podlužáckého kroje byla jeho slušivost a bohatost, pro něž bývá obecným míněním řazen mezi nejhonosnější slovácké kroje. Podlužácký kroj projevuje značnou života schopnost, projevující se ve využívání nových materiálů i výtvarných technik.

Mezi krojové součástky podlužáckého kroje, které se do Mutěnic postupně dostaly, patří: červené nohavice „červenice“, košile, „rukávce“, „obojek“, „fětoch“, šátky, „kordulka“, věneček.

V roce 1966 se stárkovské páry a ostatní krojování představily v kompletním podlužáckém kroji.

Ve 40 letech 20. století si lidé přizpůsobovali oblečení práci. Stále více lidí jezdilo do měst za obživou do průmyslových podniků a přizpůsobovali tomu své

oblečení. Začal se nahrazovat kroj městskými šaty a kroj se používal jen při slavnostních a svátečních příležitostech. K zániku lidového oděvu přispěla také konfekce a nové dostupné materiály na trhu.

Mutěničtí obyvatelé však na svůj kroj nezapomněli. V paměti zůstal ještě do 21. století, kdy ho začalo několika děvčat znovu nosit. K tomuto vývoji však moc nepřispěla nedostupnost materiálu, který se dneska téměř nevyrábí, a je velice těžko k dostání. Nedochovalo se však ani tolik součástí kroje, aby se k původnímu mutěnskému kroji navrátilo a většina děvčat a chlapců měly už pořízené za nemalé peníze kroj podlužácký. [1] [3]

2. VÝZNAM KROJE A JEHO POUŽÍVÁNÍ

Význam lidového kroje se v současné době, oproti minulosti, od základu změnil. Zatím co v minulosti byl kroj běžným oděvem, dnes se již jedná pouze o udržení lidové tradice. Jelikož se bakalářská práce vztahuje mimo jiné také k obci Mutěnice, níže popisované kulturní a církevní akce se odehrávají v již zmíněné obci. Ovšem drtivá většina těchto zmiňovaných akcí se odehrává také ve vesnicích, které spadají do regionu Podluží.

V oblasti Podluží se tradice nošení lidových krojů udržuje od nepaměti a stále se daří tuto tradici udržovat a to díky rodičům, které k folklóru vedou své děti a tyto děti opět vedou děti své. Takto se předává nejen duchovní stránka věci, ale stejným způsobem se dědí i součásti kroje. Jelikož si vlastník kroje váží tohoto oděvu a je si vědom, že na pořízení byly vynaloženy nemalé finanční náklady, je cílem každého, tento oděv udržet v co nejzachovanější podobě. Tímto nemyslím jenom opatrné zacházení při nošení kroje, ale nutností je také kvalitní uložení, když se kroj nepoužívá a také opatrné praní. U krojů je z hlediska poškození téměř nemožné, aby byly prány v pračce nebo byly poukázány do čistírny oděvů.

V minulosti bylo také dostatek výrobců, kteří se věnovali výrobě těchto dnes již svátečních oděvů. Některé profese se podařilo předat potomkům nebo vnukům, vnučkám, ale bohužel lidí, kteří se aktivně věnují výrobě součástí ke kroji, stále ubývá.

Proto doufáme, že tradice výroby a nošení lidových krojů v naší obci a celé oblasti zůstane zachováno a bude přibývat stále dostatek mladých lidí, kteří se těmto kratochvilám budou aktivně věnovat.

2.1 Rozdělení krojů

Takto vypadalo rozdělení krojů v minulosti:

- a) **Pracovní kroj** – byl používán na práci. Oproti svátečnímu kroji byl málo zdobený a celkově vyrobený z materiálů, které při poškození nevyžadují nákladnou opravu. Dnes se tomuto kroji říká všední, protože už není používán na práci, ale pouze na nošení u méně slavnostních příležitostech.
- b) **Sváteční kroj** – byl používán pouze při výjimečných příležitostech. V minulosti také bylo běžné, že se sváteční kroj běžně nosil i do kostela.

V dnešní době se pracovnímu kroji říká všední, protože se na práci nepoužívá, ale je využit pro méně slavnostní příležitosti.

Slavnostní kroj se stále používá jenom pro slavnostní chvíle a při jeho používání je dbáno vysoké opatrnosti aby nedošlo k poškození, protože opravy jsou velmi finančně nákladné.

Z pracovního kroje nejde odstranit žádné součásti tak, aby byl zachován správný význam, na rozdíl od tohoto svátečního kroje takto upravit jde. Konkrétně na např. večerní zábavy na hody se z celého kroje nosí pouze „čížmy“, „červenice“, krojová košile a červený šáteček.

2.2 Používání lidových krojů – církevní slavnosti

- SLAVNOST TĚLA A KRVE PÁNĚ

Lidově Boží Tělo je svátek Římskokatolické církve. Při slavení tohoto svátku se používá kroj slavnostní a při mši a následném průvodu jsou k vidění všechny druhy kroje (dětský, mládežnický i kroj pro ženaté muže a vdané ženy). Současně se této akci zúčastňují i různé zájmové skupiny např. dobrovolní hasiči, myslivci atd., kteří jsou také oděni ve svých stejnokrojích. Průvod se ubírá ke čtyřem oltářům po cestě sypané květinami a lemované májkami.

- NEJSVĚTĚJŠÍ SRDCE JEŽÍŠOVO

Lidově Božské Srdce Ježíšovo nebo Božské Srdce Páně. Chlapci ve svátečních krojích nesou sochu Božského Srdce Páně ozdobenou věncem a pentlemi, které přidržují družičky buď ve svátečním kroji, nebo v bílých šatech. Starší dívky pak ve svátečních krojích nesou symboly Božího umučení.

Krojovaná mládež se účastní také dalších církevních slavností, poutí a procesí.

- SVÁTEK PATRONA, KTERÉMU JE ZASVĚCEN KOSTEL

Lidově Hody. Jedná se největší folklorní akci. V Mutěnicích je kostel zasvěcen sv. Kateřině Alexandrijské, proto hody připadají na svátek Kateřiny (nejbližší neděle k 25. listopadu). I přes toto, skoro již zimní datum se slavností zúčastní velké množství dětí, mládeže i ženáčů obyvatel vesnice a všichni jsou oděni do slavnostního kroje.

Tato akce začíná vždy v neděli slavnostní mší svatou v místním kostele. Pak následuje společný průvod pro stárky a odpolední zábava s dechovou hudbou. Na tento

den také připadá přivítání krojované mládeže z okolních vesnic – tato se hodů účastní v pracovním kroji.

Dalším dnem kdy se hody slaví, je pondělí. Na tento den odpoledne připadá opět krojový průvod přes celou obec za hojné účasti dětí a mládeže. Stejně jako v neděli jsou všichni oděni ve slavnostním kroji.

Posledním dnem slavení hodů je úterý. V tento den se krojové průvody již nekonají, je pouze večerní zábava s recesí místního kroužku popř. i kroužků z okolních vesnic. Hlavním znakem této zábavy je to, že se děvčata převléknou do chlapeckého kroje.

- **SVATÍ CYRIL A METODĚJ**

Při této akci Římskokatolické církve se mládež oděná do slavnostního kroje sejde v nedalekých Mikulčicích při slavení slavnostní mše svaté. V Mikulčicích je mše slavena proto, že zde byly odhaleny ostatky z období Velké Moravy – místa příchodu slovanských Věrozvěstů na naše území.

- **SVÁTEK SV. ŠTĚPÁNA**

Na tento svátek je mše svatá sloužena na úmysl mládeže, proto je velká účast mládeže ve slavnostním kroji v kostele. Jakmile je mše svatá odsloužena, celá krojovaná chasa se přesune na radnici, kde si za přítomnosti starosty obce a místostarosty zvolí prvního a druhého stárka a k nim první a druhou stárku. Tyto dva páry mají pak na starosti celý následující rok – organizování účastí na křesťanských akcích, organizace hodů atd.

- **VELIKONOCE**

Při této příležitosti, se používá kraj všední, protože je akce časově náročná a použití pracovního kroje je pohodlnější než kdyby se měl použít kraj sváteční. Zároveň také odpadá starost, o to aby nedošlo k poškození svátečního kroje.

Chlapci od brzkého rána navštěvují s pomlázkou děvčata, která jim za „vyšlahání“ dají malované vajíčko a malovanou stuhu na pomlázku. Některá děvčata nosí i během tohoto dne všední kraj aby uvítání pro chlapce bylo více slavnostní.

2.3 Používání lidových krojů – kulturní akce

- PLESY

Tyto plesy se konají buď pod záštitou místního folklorního kroužku, anebo pod záštitou politické strany (nejčastěji KDU-ČSL). Na tyto plesy se zve krojová mládež i z okolních vesnic, která pak společně zahájí ples předtančením Moravské nebo České besedy – jedná se o soubor písní ke kterým, jsou přesně dané taneční prvky. Tyto prvky se však mírně liší vesnici od vesnice. K vidění jsou různé druhy krojů podle oblastí, ze kterých přijela pozvaná krojová mládež. Pro tuto příležitost se používají výhradně sváteční kroje.

- FAŠAŇK

Je oslava konce masopustu, po němž následuje postní doba. Krojovaná mládež se této akce aktivně účastí v různých maskách. Na večerní zábavě pak probíhá tragikomické pochovávaní basy opět za účasti krojované mládeže. Chlapci jsou ve svátečním kroji bez „kordulky“ a mašlí a děvčata se účastní ve všedním kroji - červenici.

- ZAHŘÁVÁNÍ HODŮ

Jedná se kulturní akci, která se uskutečňuje přesně čtyři týdny před svátkem patrona, kterému je zasvěcen místní kostel (viz výše). Při této akci vychází průvod, většinou místní mládeže, která je oděna do slavnostních krojů přes celou vesnici aby všem lidem připomněli, že se blíží největší místní slavnost – hody. Zajímavostí je, že průvod nejde podle párů chlapec – dívka, ale jdou první děvčata, pak dechová hudba a na závěr chlapci.

- MUTĚNICKÉ VINAŘSKÉ DNY

Tato relativně mladá kulturní akce vždy připadá na první víkend v měsíci září. Jedná se o dvoudenní akci kdy v pátek je k vidění divadelní představení a v sobotu je k vidění průvod všech účastníků obcí a po kterém následuje scénka „Zarážání hory“, kterou vždy hrají ochotníci z Mutěnic. Během této akce mají chlapci oblečení slavnostní kroj bez kordule a mašlí a děvčata mají oblečen kroj všední.

- ŽIVÝ BETLÉM

Jedná se o kulturní akci, která každoročně připadá na 25.12., a organizuje ji Kulturní komise při Obecním úřadě. V rámci této akce vystupují různé zájmové spolky a každý spolek přednese předem nacvičené pásmo koled. Vystupuje tady také krojovaná mládež. Děvčata se akce účastní ve všedním kroji – červenici a chlapci se oblékají do svátečního kroje.

2.4 Ostatní příležitosti použití lidového kroje

Lidový kroj se nepoužívá jenom při křesťanských nebo veřejných kulturních akcích. Mezi ostatní příležitosti patří tyto:

- KROJOVÁ SVATBA

Dnes je krojová svatba velmi zřídka k vidění. Ženich, nevěsta a pokud možno co nejvíce svatebních hostů se svatby účastní ve slavnostních krojích. V případě, že svatební hosté nejsou jenom místní, je k vidění opravdu pestrá přehlídka lidových krojů z celé republiky a někdy i ze zahraničí.

- POHŘEB

Bohužel nošení lidového kroje není vždy spojeno se zábavou a veselím. Když na vesnici zemře mladý, svobodný člověk na pohřbu se sejde i mládež ve slavnostních krojích. A nezáleží na tom, jestli zemřelý v kroji chodil nebo ne. Krojovaní chlapci a děvčata doprovodí zemřelého až na místní hřbitov.

3. TECHNICKÉ NÁKRESY A POPISY VČETNĚ VYBRANÝCH DETAILŮ

Popsání krojových součástí dívčího svátečního kroje

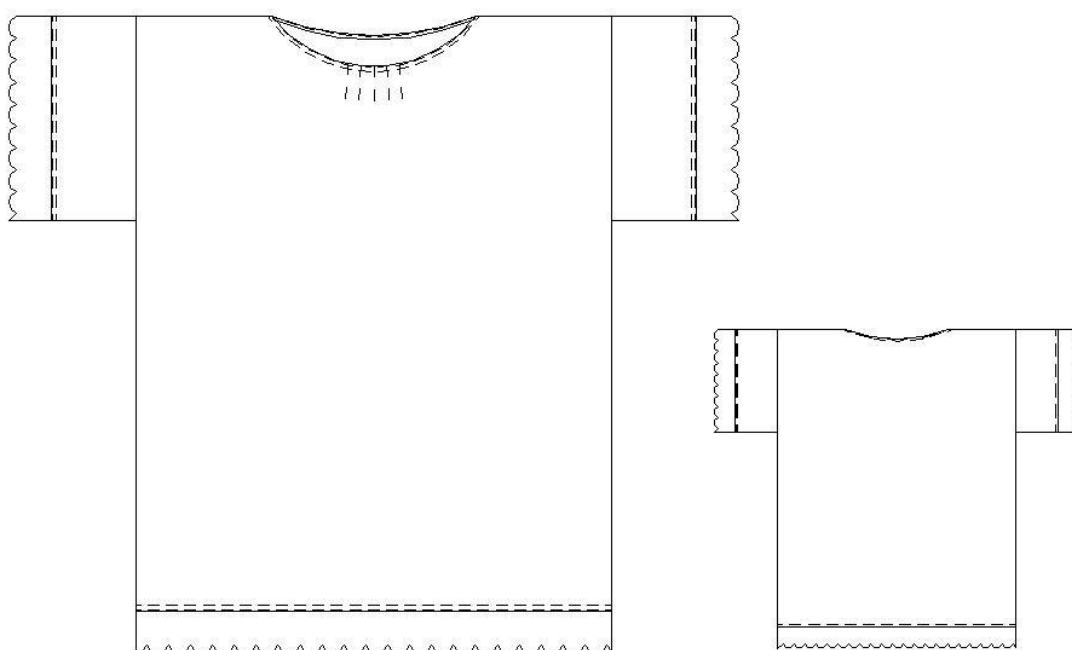
Celkem se dívčí sváteční podlužácký kroj skládá ze čtrnácti součástí. Třináct z nich můžete vidět na obrázku. Čtrnáctá součást je košilka, která není vidět. V této bakalářské práci se budu dále zabývat čtyřmi součástmi, které jsou: košilka, „kasanice“, vrchní sukně, „rukávce“

3.1 Technické nákresy a popisy dívčího svátečního kroje

3.1.1 Dívčí košilka

Je nejspodnější součástí dívčího kroje. Šita z bavlněného plátna. Na okrajích krátkého rukávu a spodního kraje je zdobena strojově vyšitou krajkou. Její délka sahá pod hýždě.

Technický nákres dívčí košilky

Technický popis dívčí košilky

	Popis dílů
Tvar	Dívčí košilka z bavlněného plátna. Volného střihu. Košilka oblékaná přes hlavu. Na předním díle v průkrčníku je 5 sámků. Na dolním kraji a rukávech je našita bavlněná krajka. Rukáv krátký, volně všity bez navolnění.
PD	Bez členicích švů, volného střihu, na dolním kraji je našita a prošita bavlněná krajka. V průkrčníku je odšito 5 sámků v šířce 4mm a v délce 40mm. Okraj průkrčníku začištěn obnitkováním a zahnut 7mm do rubu a 2x prošit.

ZD	Bez členících švů, volného střihu, na spodním kraji je našita a prošita bavlněná krajka. Průkrčník začištěn obnitkováním, zahnut 7mm do rubu a 2x prošit.
Rukáv	Krátký, jednodílný, volně vsítý bez navolnění. Na krajích je našita a prošita bavlněná krajka.
Švová a koncová záložka	Švové záložky jsou začištěny na obnitkovacím stroji. Koncové záložky jsou v šíři 40mm.
Prošití	Dolní kraj PD, ZD a rukávu je prošit v šíři 5mm na krajce od prvního prošití. Průkrčník je 2x prošit ve vzdálenosti 1mm a 5mm. Prošití je nití do barvy.

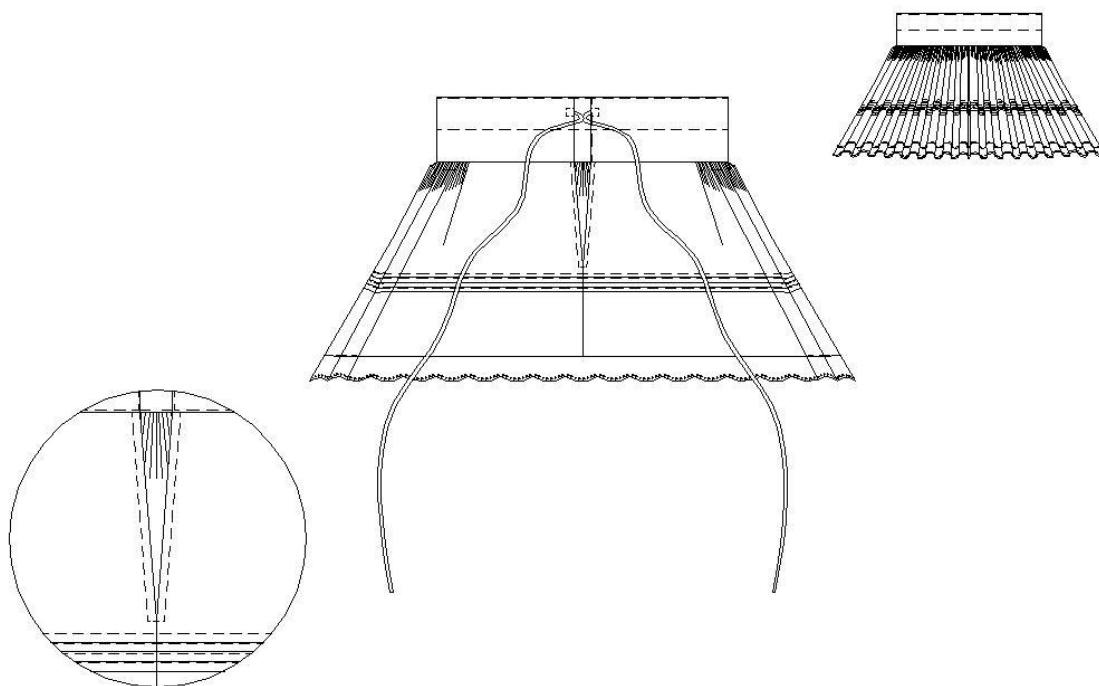
3.1.2 Spodní sukně „kasanice“

Vyzdvihují zdůrazněnou siluetu mladých dívek ve slavnostním kroji, podpořenou nošením 5 - 6 spodních sukní zvaných „kasanice“. Jsou šity z pevnějšího bílého plátna, dole olemované krajkou a zdobené sámkováním. Šířka sámku 5mm až 40mm. „Kasanice“ může mít na všech sukní stejný počet sámkování, nebo počet sámků roste s délkou. Čím jsou sámkové širší, tím je „kasanice“ po naškrobení pevnější. „Kasanice“ se oblékají přes hlavu od nejmenší po největší. Upevňuje se v pase pomocí krepové tkanice. První „kasanice“ bývá většinou na kšandy, které se zhotovují z bavlněného plátna nebo krepové šňůrky. Aby vytvářely pěkný pohled je od každé „kasanice“ jiný délkový i šířkový rozdíl. Správné rozdílové hodnoty pro jednotlivé „kasanice“e můžeme vidět v tabulce č. 1. Délkové hodnoty v tabulce se upravují podle výšky postavy, šířka je stále stejná. [3]

Tab. 1 Délky a šířky jednotlivých „kasanice“				
„Kasanice“	Šířka v m	Rozdíl v m	Délka v m	Rozdíl v m
1.	3.20	0	0,35	0
2.	3.60	0,40	0,45	0,10
3.	4.20	0,60	0,53	0,08
4.	4.80	0,60	0,58	0,05
5.	5.60	0,80	0,64	0,06

Pozn. Z tabulky č. 1 lze vidět, že výškové i šířkové rozdíly nejsou pravidelné. Kdyby byl rozdíl stejný např. po 2cm tak by spodní sukně vyčnívala pod horní.

Technický náčrt spodní sukně tzv. „kasanice“

Technický popis spodní sukně tzv. „kasanice“

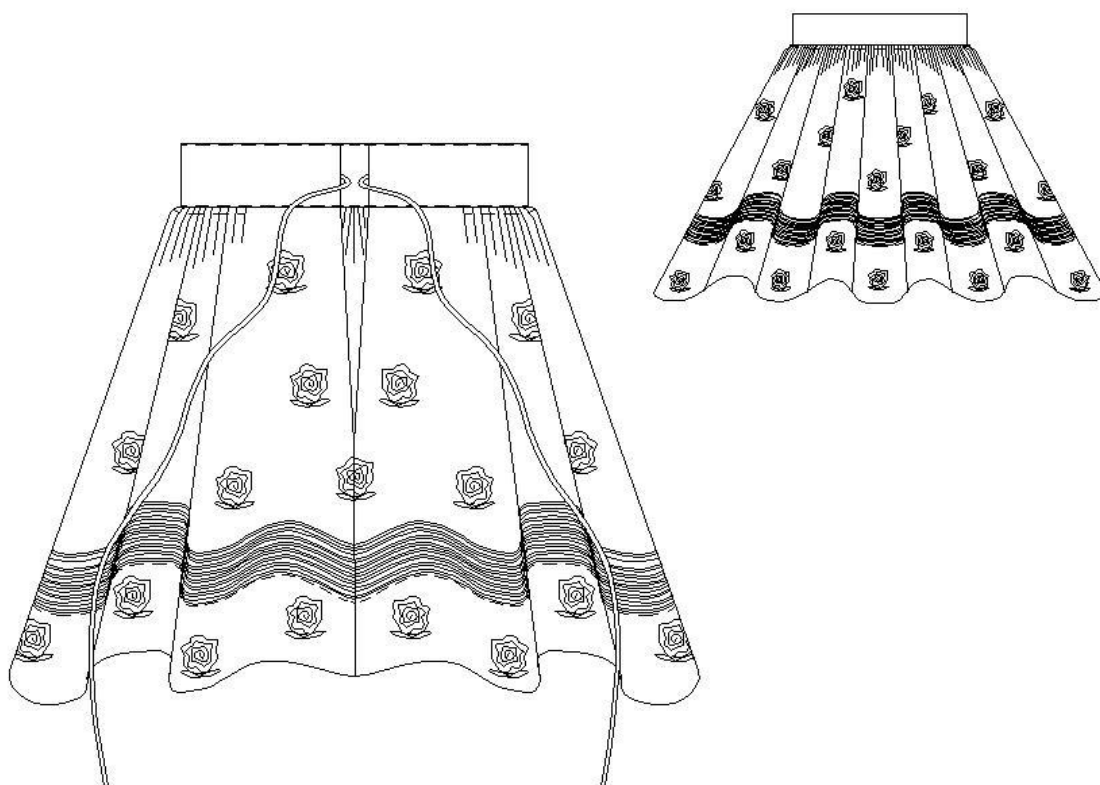
	Popis dílů
Tvar	„Kasanice“ je zhotovena z bavlněného plátna, na jejím dolním kraji je našita bavlněná krajka. Po celém jejím obvodu jsou zhotoveny 4 sámký o šířce 5mm. V horním okraji 2x našasena na ruční pevnou niť a první našasení je zašito do pasového límce. Řasení začíná 130mm od předního středního kraje na obě strany a pokračuje po celém obvodu. Po naškrobení má „kasanice“ obloučkovitý tvar, který se začíná vlnit zároveň řasením.
Pasový límec	Hladký, všitý z rubu do líce, široký 80mm a dlouhý 750mm. Pasový límec je 3x prošitý.
Švová záložka	„Kasanice“ může být nadšita až 3x, šíře švové záložky 10mm.
Prošití	Po celém obvodu je „kasanice“ prošita 3x na pasovém límci – 1mm od vrchního kraje, středem a při všití pasového límce v šíři 1mm. Od spodního kraje 10mm a 120mm. Prošity jsou i 4 sámký každý ve vzdálenosti 5mm. Prošití je v barvě materiálu.
Krepová tkanice	O šířce 1,5 cm v délce 3m

3.1.3 Vrchní sukně

Vrchní sukně se podobně jako spodní oblékají přes hlavu a jsou zdobené sámkováním – současnému počtu až 12-13 sámků. Sukně ke svátečnímu kroji jsou zhotovovány z lehčích materiálů jako je rongo. Sukně jsou šity z široké škály barev v pastelových odstínech. Sukně je v dolním kraji a v pasu podšita tesilenem, aby se sukně neklouzala po kasanicích. Obvod nenařasené a sešité sukně v bočních švech je 3,50m a délka je o 2-3cm delší než nejsvrchnější „kasanice“. V pase se upevňuje pomocí krepové šňůrky. Vrchní sukně může mít dvě varianty šití. Rozdíl je pouze v tom, že střední přední kraj je buď ve středu a řasení probíhá 180mm z každé strany, anebo je střed posunut na jednu stranu a řasení začíná na jedné straně hned z kraje a na druhé až ve vzdálenosti 360mm. Sukni lze ještě dozdobit malovanými ornamenty. Ze stejného materiálu se zhotovuje k sukni ještě kapesníček čtvercového tvaru, po okrajích

zdobení úzkou krajkou, popř. ještě vymalovaný. Kapesníček je veliký zhruba 250mm x 250mm v rozloženém stavu.[3]

Technický náčrtek vrchní sukně

Technický popis vrchní sukně

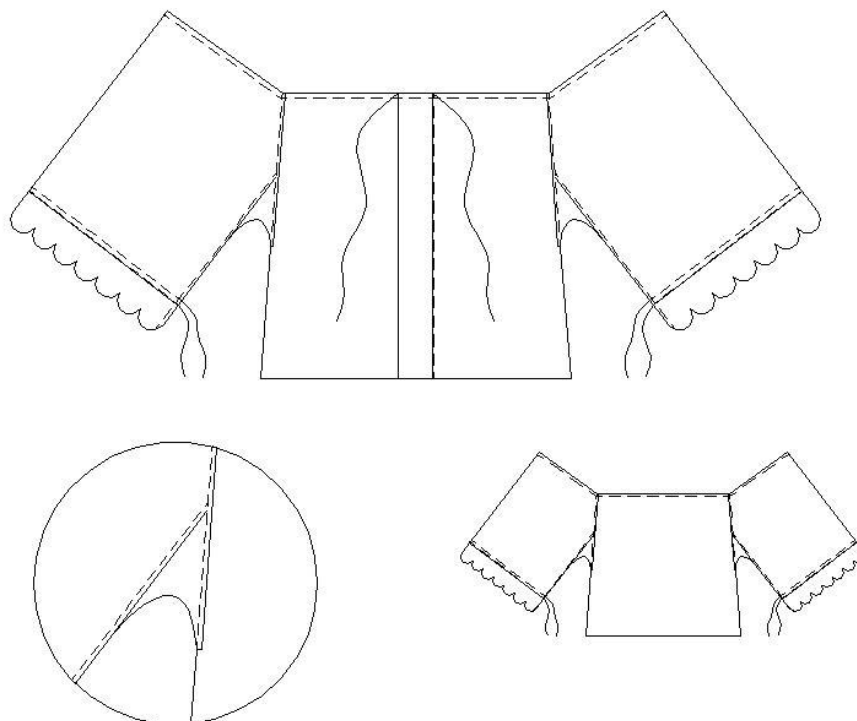
	Popis dílů
Tvar	Vrchní sukně je zhotovena z materiálu rongo. Po celém obvodu je zhotoveno 12 sámků o šířce 5mm. Dolní kraj a pás je z rubní strany podšit tesilenem. Dolní kraj je podšit o šířce 120mm a prošit. Vrchní sukně je v horním okraji 2x našasena na ruční pevnou niť a první našasení je zašito do pásu, která začíná 180mm od předního středního kraje na obě strany a pokračuje po celém obvodu.
Pasový límec	Hladký, všitý z rubu do líce, široký 8mm a dlouhý 920mm
Švová záložka	Vrchní sukně může být nadšita až 3x, širší švové záložky 10mm.

Prošití	Po celém obvodu je sukně prošita 2x na pásku – 1mm od vrchního kraje a při všití pasového límce v šíři 1mm. Od dolního kraje 100mm. Prošití je v barvě materiálu.
Krepová tkanice	O šířce 1,5 cm v délce 3m

3.1.4. „Rukávce“

Jsou tvořeny krátkou plátěnou košilkou s baňatými molovými rukávy sahajícími k loktu. Dolní kraj rukávu je zdoben strojově vyšitou krajkou. Nad všitím této krajky je zhotoven tunýlek, do kterého je navlečena tkaná šňůrka, kterou se rukáv stáhne a sváže v nadloktí. Zajímavostí je, že „rukávce“ nemají klasický průkrčník. Ten se teprve vytvoří po stáhnutí tkané šňůrky, která je navlečena v tunýlku vytvořeného na vrchním kraji rukávů, PD a ZD. „Rukávce“ se oblékají na košilku.[3]

Technický náčrt dívčích rukávů

Technický popis dívčích „Rukávů“

	Popis dílu
Tvar	Trup je tvořen z bavlněného plátna. Baňaté rukávy jsou zhotovený z molu. PD a ZD je střižen v celku, hladký a bez členících švů, volného střihu. Rukávy tříčtvrteční, na dolním kraji je našita krajka.
PD a ZD	Střižen v celku, hladký, bez členících dílů, na horním kraji je zhotoven tunýlek široký 10mm, kterým je provlečena tkaná šňůrka. Přední kraj bez zapínání, pouze v horní části na zavázání. Přední i zadní díl je v místě všíti rukávu prošit.
Rukáv	Tříčtvrteční, široký, jednodílný. Nad šitím krajky je vytvořen tunýlek široký 10mm a prošit. Na dolním kraji je našita krajka. Spodní šev rukávu je z lícni strany prošit. Rukáv je k PD a ZD dílu všit na hladko, bez navolnění.
Klínek	Pro volnost je k rukávu přišit klínek o rozměrech 140x110mm z molového materiálu.
Švové záložky	10mm
Koncová záložka	Dolní kraj PD a ZD je z pevného kraje. Na rukávek je koncová záložka 150mm. Na předním středním kraji je záložka 7mm.
Prošití	PD je prošitý 2mm od předního středního kraje a 10mm od horního kraje. ZD je prošit jen v horním kraji 10mm. Rukávy jsou prošity v horním kraji v šíři 10mm, dolní kraj rukávu je prošit od všité krajky v šíři 10mm a spodní šev je prošit v šíři 5mm. Průramek je prošitý v šíři 5mm od švu směrem do rukávu.
Šňůrka	Tkaná šňůrka do rukávů 2x v délce 1m, do průkrčníku 1x v délce 3m.

Popsání krojových součástí chlapeckého svátečního kroje

Celkem se chlapecký sváteční, podlužácký kroj skládá ze sedmi součástí. V této bakalářské práci se budu dále zabývat dvěma součástmi a to je košile a „červenice“.

3.2 Technické nákresy a popisy chlapeckého svátečního kroje

3.2.1 Molová a plátěná košile

V dnešní době se nosí dva druhy košil molová a plátěná. Molová košile dostala název podle vsazovaných rukávů, které jsou zhotoveny z molu. Rukávy jsou široké, dlouhé a sahají až k zápěstí, v ukončení je našita bílá čipka. Rukávy se všívají nahladko, bez navolnění. Celé rukávy jsou bohatě vyšity strojovou nebo ruční výšivkou v bílé barvě, která sahá téměř k rameni. Trup košile je zhotoven z jemného bavlněného plátna. Přední a zadní díl je v náramenici spojen ozdobným klasnatým stehem. Úzký límeček a prsní přeložka bývají obzvláště pečlivě ručně nebo i strojově vyšity červenou bavlnkou. Na krajích límečku a prsní přeložce je ozdobně vyšit kraj kroužkovacím stehem. Límeček se uzavírá čtyřmi dlouhými zoubkovanými šňůrkami, uzavíjícími se na „smečky“ (mašličky). Jedna se z pravé strany přehazuje na záda přes „kordulu“.

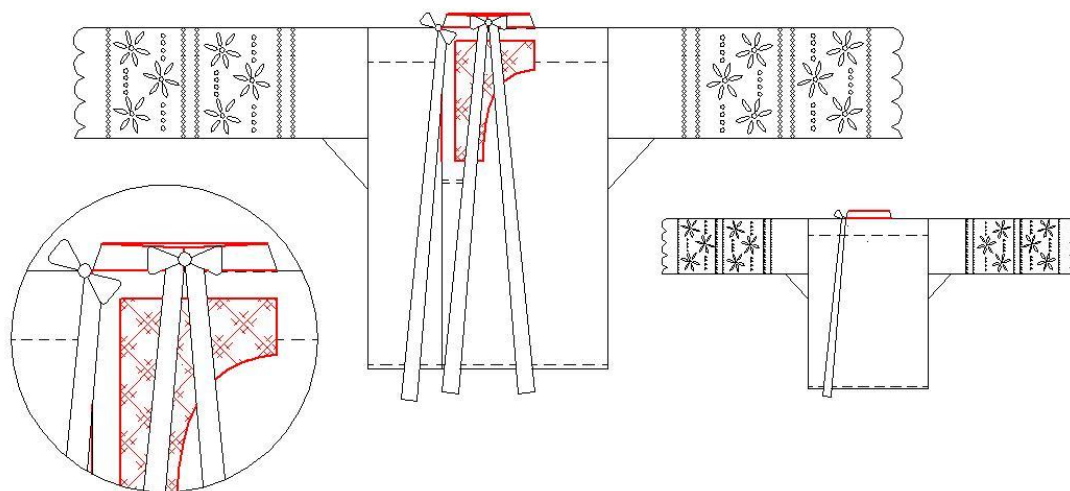
Košile plátěné, na rukávech vyšívána třemi stejnými vzory u svobodných chlapců, dvěma u mužáků. [3]

Obě tyto košile jsou v prsní části vyšity slováckou výšivkou zhruba ve velikosti 240 x 170mm, kterou můžete vidět na obrázku č. 1.

Obr. 1 Ukázka strojových výšek používaných na chlapecké košile [4]

Technický náčrtek molové košile

Technický popis chlapecké molové košile

	Popis dílů
Tvar	Chlapecká molová košile volného střihu. Na PD v prsní části je složen záhyb. ZD díl je hladký bez členících švů. PD a ZD je v náramenici spojen klasnatým stehem. Rukávy jsou široké a dlouhé k zápěstí. Košile je vázaná čtyřmi zoubkovanými šňůrkami.
PD	PD jsou hladké, v prsní části je červeně vyšita podlužácká výšivka zhruba o velikosti 240mm na délku a 170mm na šířku. Po celé délce je středem PD složen a sežehlen levosměrný záhyb. Kraje záhybu jsou v prsní části ozdobně vyšity, ručním kroužkovacím stehem. Náramenice je přehnuta do přehybu a následně z rubní strany zahnuta, podehnuta a prošita v šíři 80mm od horního kraje.
ZD	ZD je hladký, střižen vcelku. Náramenice je přehnuta stejně jako na PD do přehybu a následně z rubní strany zahnuta, podehnuta a prošita v šíři 80mm .
Rukávy	Rukáv je dlouhý, široký, jednodílný. Strojově vyšitý na molu. Na konci rukávu je našita „čipka“.

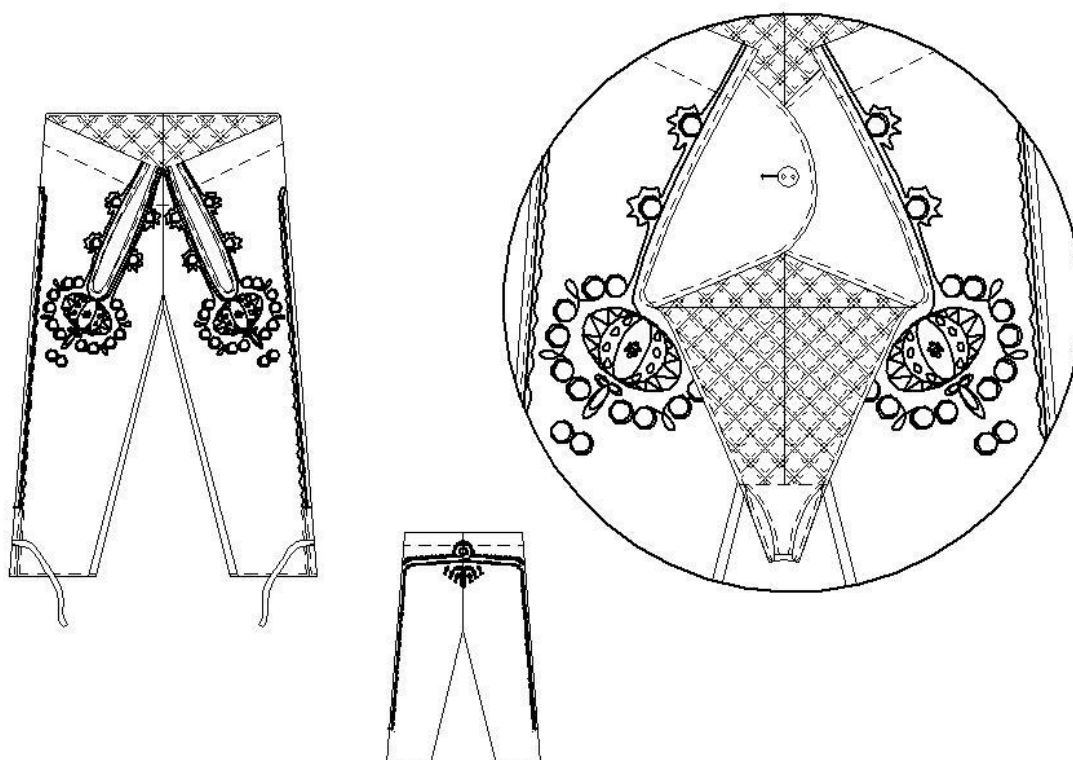
Dvojkln	O rozměrech 120 x100mm z molového materiálu.
Límeček	Strojově vyšit, stojatý, v horní části v přehybu. Kraj límečku je ozdobně vyšit kroužkovým stehem. Ve středu límečku je hotová šíře 30mm a na bocích je 35mm. Na bocích je v horní části zúžen o 5mm z každé strany a směrem dolů je odšit do ztracena.
Švové záložky	V bočních okrajích a ve spodním okraji rukávu je zhotoven šev typu dvojité hřbetový v šíři 10mm.
Koncová záložka	Dolní kraj z pevného kraje.
záhyby	Na PD je středem složen jeden levosměrný záhyb. Po celé délce má stejnou šířku. Šířka záhybu je 60mm, který je prošit 50mm pod výšivkou.
Prošití	Košile je prošita 1mm od všití límečku do průkrčníku. Na PD a ZD je prošití 80mm od náramenice a na PD je ještě prošit levosměrný záhyb 50mm pod výšivkou do hloubky 70mm, dále 5mm směrem dolů a následně 5mm pod prvním prošitím.
Šňůrky	4x zoubkovaná šňůrka o délce 1m a šířce 35mm

3.2.2 Červené kalhoty „červenice“

„Červenice“ jsou červené sváteční chlapecké kalhoty, které se od 19. století zhotovují z červeného sukna (původní barva byla fialová). Jedná se o krojovou součástku, která je celopodšíťá. Dříve se „červenice“ podšívaly barchetem, ale dnes je nahrazen kartounem kvůli jeho vynikajícím vlastnostem, jako jsou chladicí a absorpční vlastnosti. Střihově přiléhají k tělu a u kotníků se uzavírají přišitou modrou keprovou tkanicí. V horním kraji kalhot je vytvořen otvor pro navlečení řemene. Řemenem se kalhoty upevňují v pase. Je provlečen i do punktu, kde je následně schován. Pod punktem jsou ještě našity podsádky, které se zapínají na knoflík a vytvářejí podklad pod klínkem. Přední i zadní díl je zdoben sutaškou modré barvy, které vytvářejí vzor, a ten je dále ještě doplněn barevnou výšivkou, která je rukopisem vyšíváče. Na vnějších stranách nohavic je našita tresa modré barvy, který se na zadní straně kalhot stáčí a vytváří uprostřed kolečko. Tato tkanice i z ní vytvořené kolečko bývají doplněny krásnou barevnou výšivkou. Do punktu se vkládá ještě molový kapesník – buď podlužácký

čtvercový, přeložený a bíle vyšíváný, nebo podle vzoru mutěnského obdélníkového tvaru 28 x12 cm a vyšíváný na molu (tylu). Z funkčního hlediska můžou mít ještě „červenice“ malou jednovýpustkovou kapsu, umístěnou na pravé nebo levé straně kalhot na předním díle. Nebo další variantou je kapsa umístěna na vnější straně klínku. „Červenice“ se můžou ještě dozdobit dlouhým ocvočkovaným řemenem, dvakrát obtočený kolem boků. [3]

Technický nákres chlapeckých „červeníc“

Technický popis chlapeckých „červenic“

	Popis dílů
Tvar	Kalhoty jsou zhotovené z červeného sukna. Na PD i ZD jsou zdobeny našitou sutaškou a doplněny barevnou výšivkou. Délka kalhot sahá ke kotníkům. Nohavice se u dolního kraje zužují. V dolní části nohavic je v bočním švu zhotoven rozparek dlouhý 140mm od dolního kraje. Na tomto rozparku je ještě našita keprová tkanice, kterou se kalhoty v dolní části obmotají. Kalhoty se upevňují v pase pomocí řemene, který je provlečen do vytvořeného otvoru. Rozparek není klasický, je zhotoven do tvaru klínu tzv. punt, který má dva otvory, pro provlečení kapesníčku.
Přední díl	Je zdoben sutaškou, tak aby vytvářel vzor, který je dále ještě obohacen barevnou výšivkou. Na předním díle je vytvořen rozparek do tvaru klínu lidově řečeno puntu, který je dlouhý 220mm. Na okrajích tohoto rozparku je vytvořen výpustek ze stejného materiálu, jako je PD, který je vytvoř z výpustkové lišty dlouhé 240mm a široké 16mm. Dále jsou do rozparku ještě všity podkladové podsádky viz. technický náčrtek, které se zapínají na knoflík. Z vnitřní strany klínku je vytvořen otvor pro řemen dlouhý 80mm a široký podle tvaru klínku viz. technický náčrtek.
Zadní díl	Na zadním díle je našita tresa, který vede od bočního švu, a uprostřed středového švu na ZD vytváří kolečko. Tresa je dále ještě dozdoben sutaškou modré barvy a barevnou výšivkou.
Punt	Punt je do tvaru klínu, v němž je v horní části vytvořen tunýlek široký 50mm, pro provlečení řemene. Je tvořen ze dvou puntů, které jsou dlouhé 170mm. Do něhož se provléká kapesníček.
Podšívka	Podšívka je zhotovená po celé délce kalhot. Je zhotovena z materiálu kartoun.
Podkryt	Skládá se ze dvou stejných částí, které mají obloukový tvar. Zapínají se na knoflík umístěný 20mm od kraje.
Švová záložka	10mm

Prošití	<p>Podkryt v šíři 5mm po obvodu. Klínek od horního kraje 70mm. Středový šev na PD v šíři 5mm na každou stranu od horního kraje 6mm a z boční strany klínku prošíť ve vzdálenosti 20mm. Prošíť horní kraj kalhot po obvodu ve vzdálenosti 50mm. Prošíť dolní okraj i okolo rozparku ve vzdálenosti 5mm. Prošíť PD okolo puntu ve vzdálenosti 1mm.</p>
----------------	--

4. VÝROBA LIDOVÉHO PODLUŽÁCKÉHO KROJE

Historie výroby lidového kroje se traduje již od nedávna. Lidový oděv šily ženy doma prakticky v každém hospodářství, pouze náročnější oděvní součástky si nechaly zhotovit u žen, které se na tuto práci specializovaly. Výšivky a jiné zdobné prvky si zprvu zhotovovaly ženy a děvčata samy, později tuto práci zadávaly ženám, které v této činnosti vynikly nad ostatními. Šilo se hlavně ze surovin, které si v hospodářství samy vypěstovaly a z nich si materiál vyrobily, především z konopného plátna.

Postupně se materiály přestaly pěstovat doma a byly k dostání i v obchodech. Materiály, ze kterých se šily oděvní součástky, ovlivnily velkou mírou vývoj kroje na Podluží. Vyráběly se stále nové materiály a ty starší byly těžko k dostání. Jelikož se šil z nových materiálů, které byly dobře k dostání, zároveň byl bohatší a zdobenější. Proto si získal podlužácký kroj stále více nových zájemců. Přebírání podlužáckého kroje vyžadovalo ovládnutí i nových dovedností, jako bylo malování mašlí, šátku, výroba rožků apod. Postupně se výrobou lidového kroje zabývali jen ti nejlepší výrobci, kde se každou součástí zabývá někdo jiný.

V dnešní době se výroba kroje většinou předává z generace na generaci. Ale najdou se i noví zájemci, kteří by se chtěli zabývat výrobou některé části kroje. V dnešní době jsou materiály k dostání jen ve specializovaných obchodech na krojové součástky a materiály. Do výroby krojů se postupem času dostala i strojová výroba. Začaly se využívat moderní stroje, jako jsou třeba: vyšivací stroje a jiné specializované stroje, kterými se práce usnadnila a zrychlila.

4.1 Technologický postup výroby dívčího svátečního kroje

4.1.1 Dívčí košilka

Použitý materiál: bavlněné plátno, bavlněná krajka

VYBAVOVÁNÍ

1. Připravit látkové díly
2. Připravit drobné díly a součásti

LÁTKOVÉ PD

3. Naznačit umístění 5 sámků
4. Odšít 5 sámků v průkrčníku na stroji s vázaným stehem
5. Obnitkovat průkrčník na overlocku
6. Zahnout průkrčníkový okraj 7mm do rubní strany a přežehlit
7. 2x prošít ve vzdálenosti 1mm a 5mm z lící strany na stroji s vázaným stehem

LÁTKOVÉ ZD

8. Obnitkovat průkrčníkový okraj na overlocku
9. Zahnout průkrčníkový okraj 7mm do rubní strany a předžehlit
10. 2x prošít ve vzdálenosti 1mm a 5mm z lící strany na stroji s vázaným stehem

RUKÁV

11. Zahnout dolní okraj rukávu do přehybu v šíři 4mm a předžehlit
12. Přiložit krajkou lícem na rub dolního okraje rukávu a našít v šíři 1mm na stroji s vázaným stehem
13. Prošít v šíři 5mm od prvního prošití

MONTÁŽ DILCŮ

14. Přiložit PD a ZD lícem na sebe a sešít náramenice na overlocku
15. Obrátit na lící stranu a zažehlit švovou záložku do ZD

MONTÁŽ RUKÁVŮ

16. Všíť rukávy do průramkové části bez navolnění, nahladko na stroji s vázaným stehem
17. Zkontrolovat šití
18. Podžehlit
19. Sešít boční okraje a v návaznosti spodní okraj rukávu na overlocku
20. Zažehlit švové záložky do ZD
21. Zahnout dolní okraj PD a ZD do přehybu v šíři 4mm a předžehlit
22. Přiložit krajku lícem na rub dolního okraje PD, ZD a našít v šíři 1mm na stroji s vázaným stehem
23. Prošít ve vzdálenosti 5mm od prvního prošití

ŽEHLENÍ KOŠILKY

24. Žehlí se max. při teplotě 150°

ZPROGRESIVNĚNÍ TECHNOLOGIE PRO MALOSÉRIOVOU VÝROBU

Číslo operace	Pracovní úkon
3	Naznačit umístění 5 sámků dle šablony
5	Neprovádět
7, 10	Prošít okraj průkrčníku na overlocku
5, 8	Neprovádět
12	Přiložit krajku lícem na rub dolního okraje rukávu a prošít na dvoujehlovém stroji s vázaným stehem s rozpisem jehly 4mm
22	Přiložit krajku lícem na rub dolního okraje PD, ZD a prošít na dvoujehlovém stroji s vázaným stehem s rozpisem jehly 4mm
23	Neprovádět

4.1.2 Spodní sukně „kasanice“

Potřebný materiál: bavlněné plátno, bavlněná krajka, bílá keprovka

VYBAVOVÁNÍ

1. Připravit látkové díly
2. Připravit drobné díly a součásti

LÁTKOVÉ DÍLY

3. Sešít přední středový šev od dolního okraje do výšky 130mm na stroji s vázaným stehem
4. Sešít druhý členicí šev po celé délce na stroji s vázaným stehem
5. Rozžehlit švy
6. Podehnout dolní okraj v šíři 10mm a předžehlit
7. Zahnout dolní okraj do přehybu v šíři 100mm a předžehlit
8. Prošít v šíři 100mm od vzniklého dolního přehybu na stroji s vázaným stehem
9. Našít krajkou na dolní kraj v šíři 20mm na stroji s vázaným stehem
10. Krajkou na konci podehnout v šíři 10mm a přežehlit
11. Prošít v šíři 10mm na stroji s vázaným stehem
12. Naznačit umístění 4 sámků, které začíná od prošití na dolním kraji (100mm od dolního okraje)
13. Odšít 4 sámký v šíři 5mm na stroji s vázaným stehem
14. Nařasit ručně horní okraj „kasanice“ na pevnou nit', řasení začíná 130mm od předního středního kraje. 5mm nabrat na nit' a 10mm mezera
15. Nařasit ručně horní okraj „kasanice“ pod prvním asi ve vzdálenosti 5mm, stejným způsobem jako první

MONTÁŽ PASOVÉHO LÍMCE

16. Předžehlit švovou záložku vrchního pasového límce do rubní strany v šíři 10mm
17. Přiložit spodní pasový límec na rub „kasanice“ a všít v šíři 10mm
18. Přežehlit švovou záložku všitého límce do pasového límce
19. Odšít rovné ukončení pasového límce na obou stranách na stroji s vázaným stehem

20. Přiložit vrchní pasový límec přehybem k prvnímu přešití, tak aby bylo zcela skryté, prošit v kraji 1mm na stroji s vázaným stehem
21. Prošit kolmé ukončení pasového límce a v návaznosti horní kraj pasového límce na stroji s vázaným stehem
22. Prošit střed pasového límce po celé délce na stroji s vázaným stehem

DOKONČOVACÍ PRÁCE

23. Namočit do škrobené lázně
24. Vyždímat

ŽEHLENÍ „KASANICE“

25. Žehlí se max. při teplotě 150° elektrickou žehličkou
26. Naskládat do obloučku
27. Upevnit tvar
28. Nechat vyschnout
29. Našít keprovou tkanici doprostřed pasového límce

ZPROGRESIVNĚNÍ TECHNOLOGIE PRO MALOSÉRIOVOU VÝROBU

Číslo operace	Pracovní úkon
13	Odšít 4 sámký v šíři na stroji s vázaným stehem za pomoci sámkovací patky
14	Nařasit horní okraj „kasanice“ na pevnou niť. Řasení začíná 130mm od předního středního kraje na šicím stroji s vázaným stehem za pomoci řasící patky
15	Nařasit horní okraj „kasanice“ pod prvním asi ve vzdálenosti 5mm, stejným způsobem jako první na šicím stroji s vázaným stehem za pomoci řasící patky

4.1.3 Vreční sukně

Potřebný materiál: rongo, bílá keprovka, tesilen

VYBAVOVÁNÍ

1. Připravit látkové díly
2. Připravit drobné díly a součásti

LÁTKOVÉ DÍLY

3. Sešít středový šev na stroji s vázaným stehem do výšky 350mm
4. Sešít druhý členicí šev
5. Rozžehlit švy
6. Našít na dolní okraj pruh tesilenu široký 120mm na stroji s vázaným stehem
7. Vyžehlit
8. Podehnout druhý konec tesilenu a přežehlit
9. Prošít v podehnutý okraj v šíři 1mm
10. Naznačit umístění 12 sámků
11. Odšít 12 sámků na stroji s vázaným stehem
12. Nařasit ručně horní okraj sukně na pevnou nit', řasení začíná 180mm od předního středního kraje. 5mm nabrat na nit' a 10mm mezera
13. Nařasit ručně horní okraj sukně pod prvním asi ve vzdálenosti 5mm, stejným způsobem jako první

MONTÁŽ PASOVÉHO LÍMCE

14. Sešít látkový a tesilenový pasový límec v horním okraji na stroji s vázaným stehem
15. Obrátit na lící stranu a vyžehlit pasový límec, tak aby vrchní límec byl zažehlen do výpustky široké 1mm
16. Zažehlit švovou záložku dovnitř vrchového pasového límce
17. Přiložit pasový límec lícem do sebe a odšít rovné ukončení pasového límce s vložením keprové šňůrky na obou stranách
18. Obrátit na lící stranu a vyžehlit

19. Prošít kolmé ukončení pasového límce a v návaznosti horní kraj pasového límce na stroji s vázaným stehem v šíři 1mm

MONTÁŽ PAS. LÍMCE

20. Všíť spodní část pasového límce, tak aby byla skryta první niť s řasením, všítí je lícem na rub materiálu
21. Všíť vrchní pasový límec přehybem k prvnímu předšití, tak aby bylo zcela skryté, v šíři 1mm na stroji s vázaným stehem

ŽEHLENÍ VRCHNÍ SUKNĚ

22. Žehlí se max. při teplot 110° ruční žehličkou

ZPROGRESIVNĚNÍ TECHNOLOGIE PRO MALOSÉRIOVOU VÝROBU

Číslo operace	Pracovní úkon
11	Odšít sámký pomocí sámkovací patky
12	Nařasit horní okraj sukně na pevnou niť, řasení začíná 180mm od předního středního kraje na šicím stroji s vázaným stehem za pomoci řasící patky
13	Nařasit horní okraj sukně pod prvním asi ve vzdálenosti 5mm, stejným způsobem jako první na stroji s vázaným stehem za pomoci řasící patky

4.1.4. „Rukávce“

VYBAVOVÁNÍ

1. Připravit látkové díly
2. Připravit drobné díly a součásti

LÁTKOVÝ PD A ZD

- Látkový PD a ZD je střižen v celku, s otevřeným předním středním okrajem
- Přední a zadní díl je bez úprav

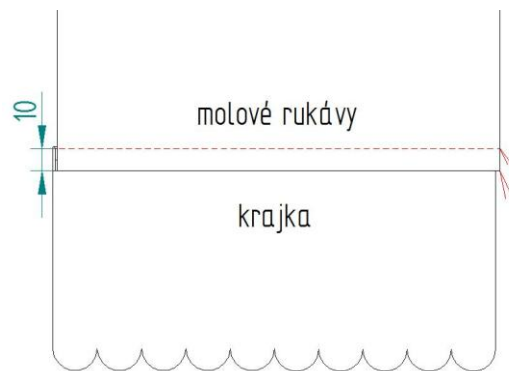
RUKÁV

3. Přiložit dolní okraj rukávu na krajku ve vzdálenosti 10mm od konce krajky a sešít v šířce 15mm na stroji s vázaným stehem (obr. 1)

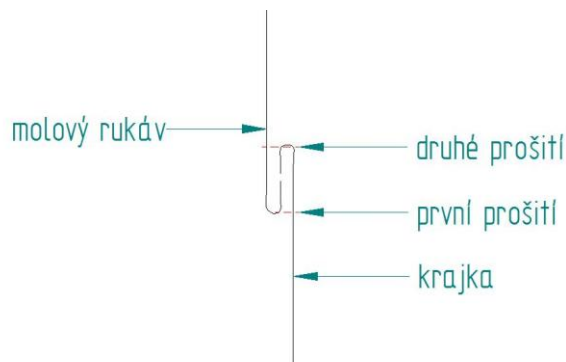

Obr. 1 Přiložení a prošíání molového rukávu na krajku

4. Sežehlit švové záložky směrem do rukávu
5. Podehnout 5 mm krajku do rubní strany a předžehlit
6. Prošít podehnutí v šíři 1mm na stroji s vázaným stehem (vznikne tunýlek pro stahování šňůrkou) obr. 2 a obr. 3

Obr. 2 Prošití molového rukávu ve vzdálenosti 10mm

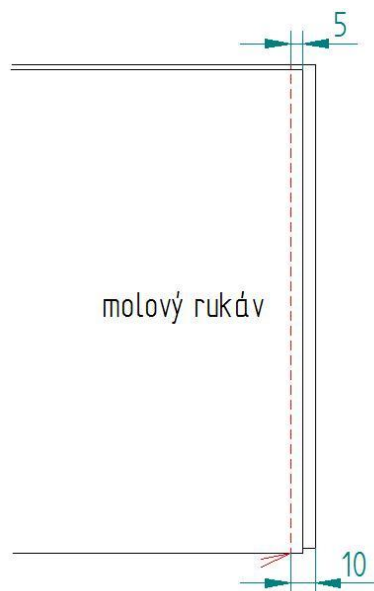

Obr. 3 Průřez našití krajky na molový rukáv

7. Sešít spodní šev rukávu s vložením klínku na stroji s vázaným stehem
8. Sežehlit švové záložky směrem do zadní části rukávu
9. Podehnout švovou záložku 5mm a předžehlit
10. Prošít podehnutí v šíři 1mm na stroji s vázaným stehem

MONTÁŽ DÍLCŮ

11. Přiložit okraj rukávu do průramku PD a ZD ve vzdálenosti 5mm od okraje PD, ZD a sešít v šířce 10mm na stroji s vázaným stehem (obr. 4)

Obr. 4 Přiložení a sešití rukávu do průramku

12. Sežehlit švové záložky směrem do rukávu
13. Podehnout a předžehlit průramek 5mm do rubní strany
14. Prošít podehnutí v šíři 1mm na stroji s vázaným stehem
15. Podehnout a předžehlit přední střední okraj v šíři 2mm
16. Prošít podehnutí v šíři 1mm na stroji s vázaným stehem
17. Podehnout horní okraj PD, ZD a rukávu v šíři 10mm
18. Vyžehlit
19. Prošít v šíři 1mm na stroji s vázaným stehem

DOKONČOVACÍ PRÁCE

20. Navléct šňůrky do vytvořených tunýlků v horním okraji PD, ZD a rukávů

ŽEHLENÍ „RUKÁVCŮ“

21. Žehlí se max. při teplot 150° ruční žehličkou

ZPROGRESIVNĚNÍ TECHNOLOGIE PRO MALOSÉRIOVOU VÝROBU

Číslo operace	Pracovní úkon
3	Našít krajkou na dolní okraj rukávu na stroji s vázaným stehem se zakladačem pro přeplátovaný šev
4, 5, 6	Odpadá
7	Sešít spodní šev rukávu s vložením klínku na stroji s vázaným stehem se zakladačem pro přeplátovaný šev
8, 9, 10	Odpadá
11	Všít rukáv do průramku PD a ZD dílu na stroji s vázaným stehem se zakladačem pro přeplátovaný šev
12, 13, 14	Odpadá
15, 16	Podéhnout a prošít přední střední okraj na stroji s vázaným stehem s obrubovací patkou
17, 19	Podéhnout a prošít horní okraj PD, ZD a rukávů na stroji s vázaným stehem se zakladačem
18	Odpadá

4.2 Technologický postup výroby chlapeckého svátečního kroje

4.2.1 Molová košile

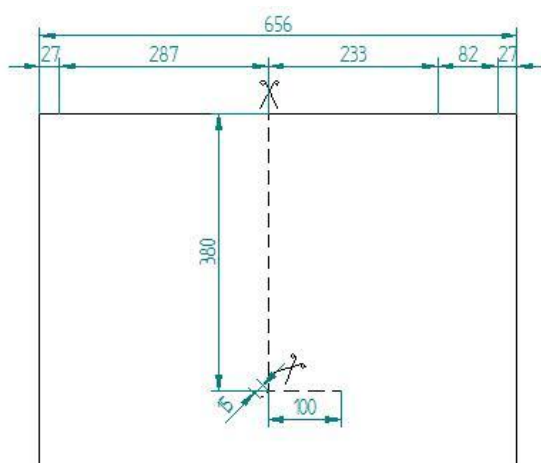
Použitý materiál: bavlněné plátno, mol, červená bavlnka, bílá bavlnka, vroubkovaná šňůrka na zavázání košile

VYBAVOVÁNÍ

1. Připravit látkové díly
2. Připravit drobné díly a součásti

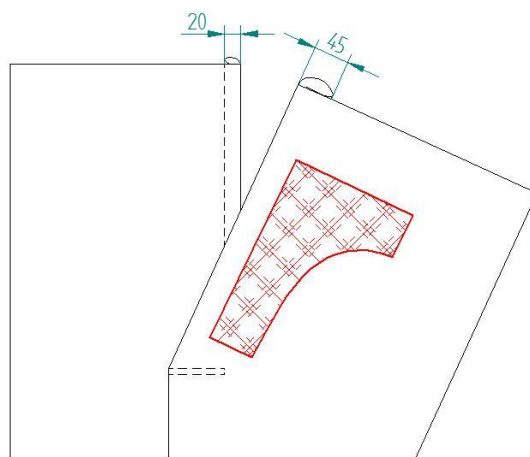
LÁTKOVÉ PD

3. Nastříhnou díl podle obr. 1

Obr. 1 Nastřížení PD

4. Podehnout a zahrnout v nastřížení levou polovinu dílu v šíři 20mm (obr. 2)
5. Vyžehlit
6. Prošít v šíři 20mm na stroji s vázaným stehem
7. Podehnout a zahrnout v nastřížení pravou polovinu dílu v šíři 45mm (obr. 2)
8. Vyžehlit
9. Ručně přichytit zahnutou pravou polovinu dílu skrytým stehem

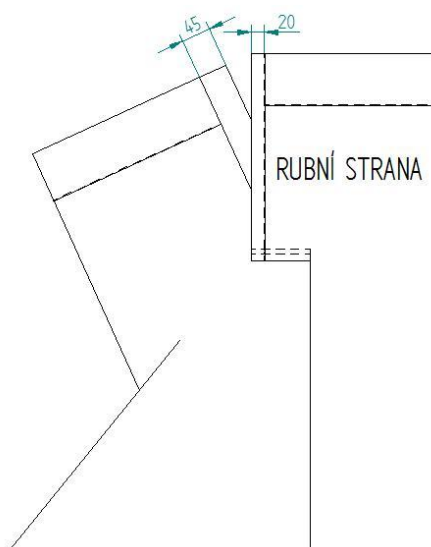

Obr. 2 Podehnutí a zapravení levé a pravé poloviny na PD

10. Složit záhyb v prsní části (obr. 2)
11. Vyžehlit
12. Prošít záhyb 50mm pod výšivkou, šití začíná od přehybu záhybu v hloubce 70mm, následně kolmo směrem dolů a v pokračování pod celou délkou prvního prošití ve vzdálenosti 5mm na stroji s vázaným stehem
13. Horní okraj PD podehnout a zahrnout do přehybu v šíři 80mm (obr. 3)
14. Prošít podehnutí v šíři 1mm na stroji s vázaným stehem

LÁTKOVÉ ZD

15. Horní okraj ZD podehnout a zahrnout do přehybu v šíři 80mm
16. Prošít podehnutí v šíři 1mm na stroji s vázaným stehem

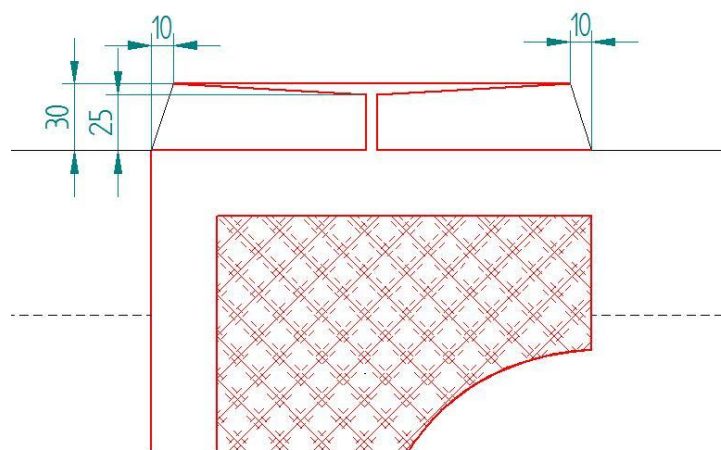
Obr. 3 Podehnutí a prošití levého a pravého horního okraje PD

RUKÁV

17. Vyšít na molový materiál 700x500mm vzor podlužácké výšivky na vyšívacím stroji
18. Přišít čipku na konec rukávu
19. Naměřit délku rukávu
20. Sešít spodní okraj rukávu rubem do sebe s vložením klínku v šíři 5mm na stroji s vázaným stehem
21. Obrátit rukáv lícem do sebe a sešít spodní okraj rukávu v šíři 10mm na stroji s vázaným stehem (vznikne dvojitý hřbetový šev)
22. Vyžehlit

LÍMEČEK

23. Naměřit a naznačit délku límečku dle obvodu krku
24. Přehnout límeček do přehybu rubem do sebe a odšít kolmé ukončení límečku na obou stranách a nedošíť 10mm
25. Obrátit a vyžehlit kraj (obr. 4)

Obr. 4 Vzhled hotového límečku

MONTÁŽ DILCŮ

26. Spojit PD a ZD v náramenici ručně klasnatým stehem (viz. níže)
27. Sešít boční okraje rubem do sebe s vložením rukávů v šíři 5mm na stroji s vázaným stehem

28. Obrátit a sešít boční okraje složené lícem na líc v šíři 10mm na stroji s vázaným stehem
29. Všíť vrchní část límečku do průkrčníku v šíři 1mm, na bočních stranách je navýšen o 0,5cm (obr. 4)
30. Zahnout a začistit ručním stehem spodní část límečku
31. Vyšíť ozdobným stehem prsní část a límeček
32. Našíť ručně 4 zoubkované šňůrky

ŽEHLENÍ KOŠILKY

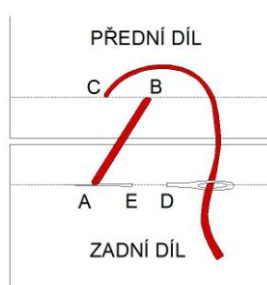
33. Žehlí se max. při teplot 110° ruční žehličkou

ZPROGRESIVNĚNÍ TECHNOLOGIE PRO MALOSÉRIOVOU VÝROBU

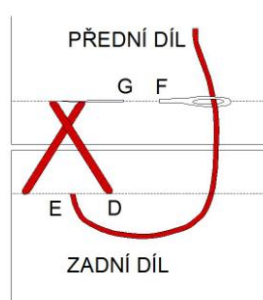
Číslo operace	Pracovní úkon
4, 5	Odpadá
6	Prošíť a podehnout v nastřižení levou polovinu dílu v šíři 20mm na stroji s vázaným stehem s obrubovací patkou
9	Přichytit zahnutou pravou polovinu dílu na stroji se skrytým stehem
26	Spojit PD a ZD v náramenici na stroji s klasnatým stehem (křížkovým stehem)
30	Zahnout a začistit druhý konec z límečku na stroji se skrytým stehem

POSTUP TVORBY KLASNATÉHO STEHU

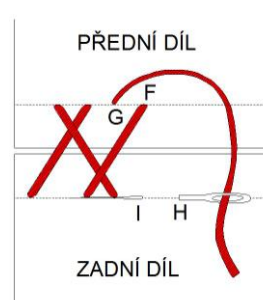
- 1) Vytáhnout jehlu z bodu A a vpíchnout do bodu B a vytáhnout v bodě C. Křížem přes šikmý steh vpíchnout do bodu D a vytáhnout v bodě E. Nitě se nahoře překříží (obr. 1)
- 2) Křížem vpíchnout jehlu do bodu F, vytáhnout v bodě G a protáhnout. Nitě se dole překříží (obr. 2)
- 3) Křížem jehlu do bodu H a vytáhnout v bodě I. Pokračovat a do konce řady opakovat kroky 1 a 2 (obr. 3)

obr. 1

obr.2

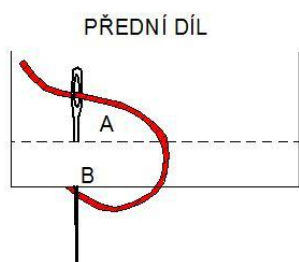
obr.3

Klasnatý steh se šije zleva doprava. Pokud steh byl proveden správně, na rubu se objeví dvě rovnoběžné řady zadních stehů.

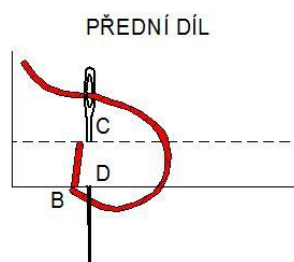
Pro jednodušší, pečlivější a pravidelnější vyšití klasnatého stehu je dobré si naznačit pomocné čáry.

POSTUP TVORBY KROUŽKOVACÍHO STEHU

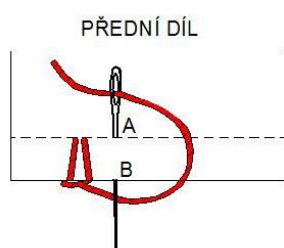
- 1) Vpíchnout jehlu do bodu A vytáhnout v bodě B (pod okrajem materiálu). Níť je vedena pod jehlou zleva doprava a protáhnout (obr. 1)
- 2) Vpíchnout jehlu do bodu C (těsně vedle bodu A) a vytáhnout v bodě D (pod okrajem materiálu). Níť je vedena pod jehlou (obr. 2)
- 3) Vpíchnout jehlu do bodu A ve vzdálenosti 5mm od bodu C a vytáhnout v bodě B (pod okrajem materiálu). Níť je vedena pod jehlou (obr. 3)
- 4) Vpíchnout jehlu do bodu C (těsně vedle bodu A) a vytáhnout v bodě D (pod okrajem materiálu). Níť je vedena pod jehlou (obr. 4)
- 5) Pokračovat stejným způsobem celou řadu. Důležité je, aby stehy byly pravidelné a stále ve stejné linii.

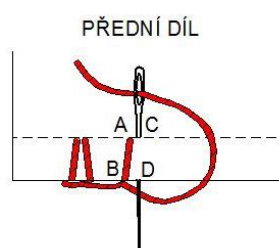
obr. 1

obr. 2

obr. 3

obr. 4

Kroužkovací steh se šije zleva doprava. Pro jednodušší, pečlivější a pravidelnější vyšítky kroužkovacího stehu je dobré si naznačit pomocnou čáru. Dále se obyčejný kraj tohoto stehu doplňuje skupinami smykovacích stehů.

4.2.2. „Červenice“

Použitý materiál: sukno červené barvy, kartoun, sutaška v modré barvě, vyšívací bavlnky různých barev, keprová tkanice modré barvy

VYBAVOVÁNÍ

1. Připravit látkové díly
2. Připravit podšívkové díly
3. Připravit drobné díly a součásti

LÁTKOVÉ PD

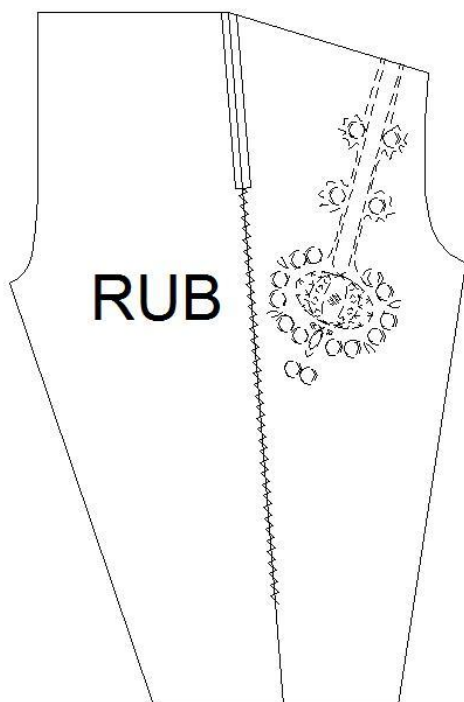
4. Zkopírovat na PD vzor výšivky dle šablony
5. Našít sutašku podle naznačeného vzoru na stroji s vázaným stehem a s patkou pro vedení sutašky
6. Dozdobit vzor ruční výšivkou

LÁTKOVÉ ZD

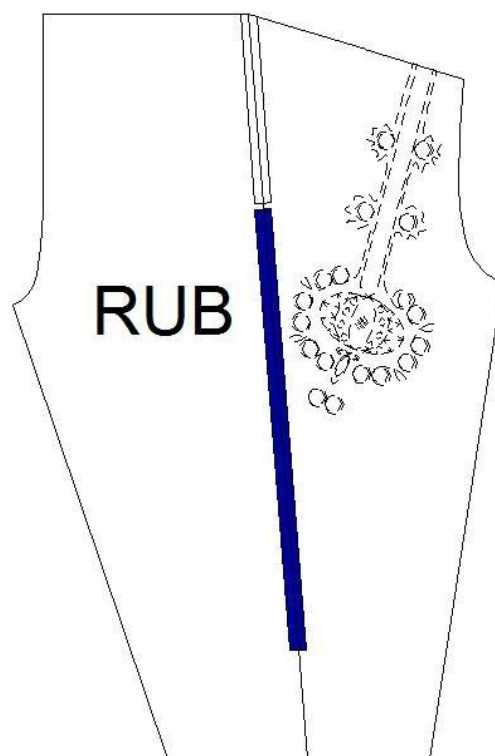
- Bez úprav

MONTÁŽ LÁTKOVÝCH DILCŮ

7. Přiložit PD a ZD bočními okraji k sobě a sešít na stroji s klikatým stehem, 210mm od horního okraje nedošít (obr. 1)
8. Došít boční šev na stroji s vázaným stehem a rozžehlit švové záložky (obr. 1)
9. Podšít dotykový šev keprovou tkanicí a 2x prošít po stranách a 1x uprostřed (obr. 2)

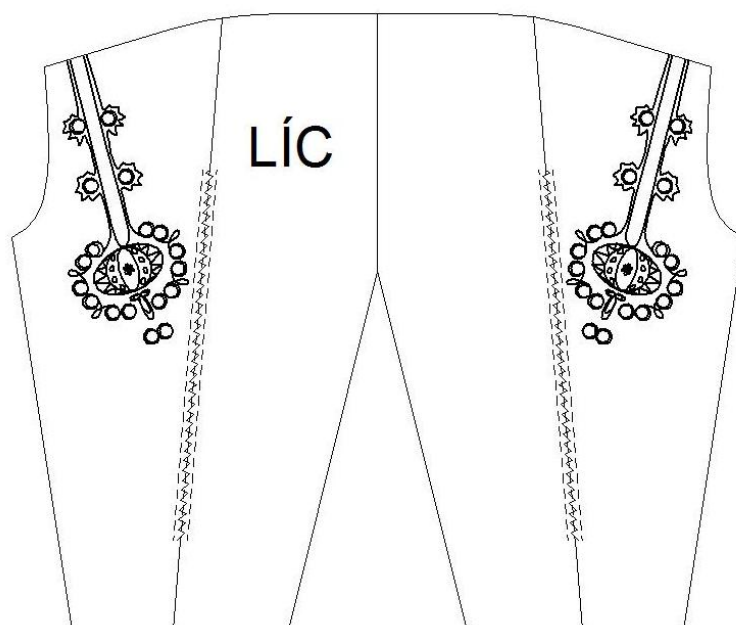
Obr. 1 Sešití bočního okraje

Obr. 2 Podšití bočního švu

10. Sešít zadní středový šev na stroji s vázaným stehem (obr. 3)

11. Rozžehlit švové záložky

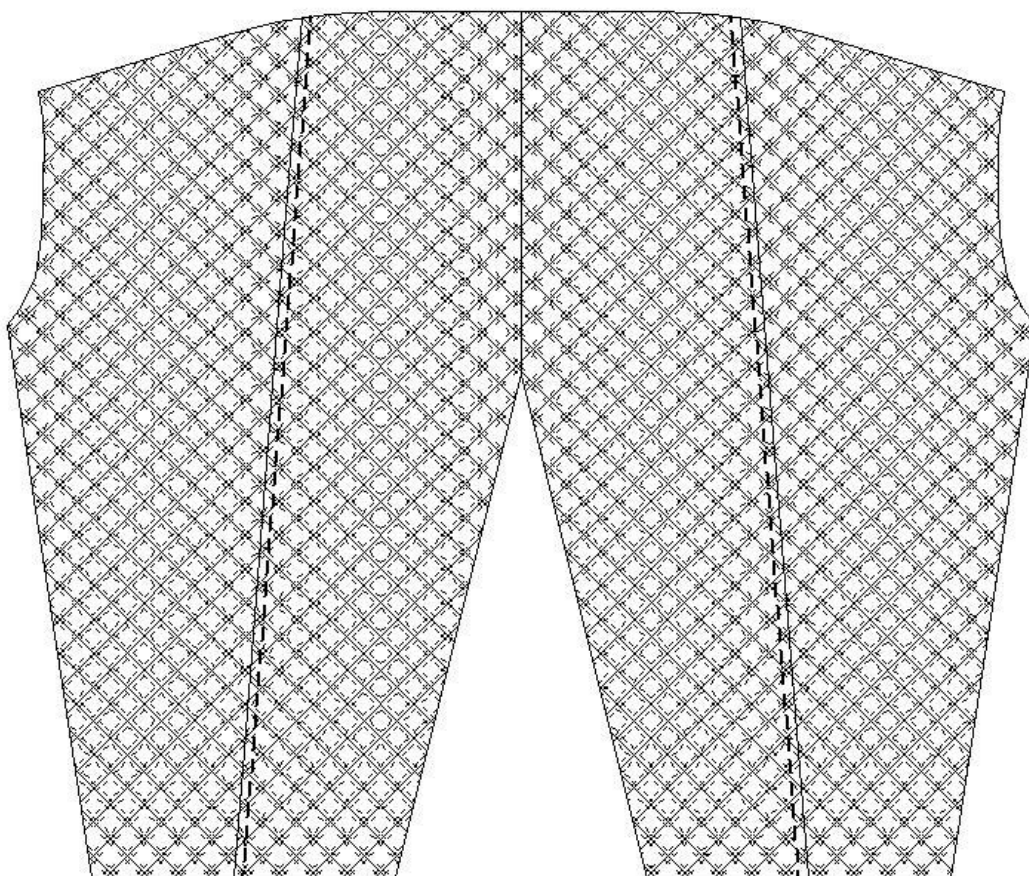

Obr. 3 sešití zadního středového švu

12. Přišít tresu do bočního švu a v návaznosti vytvořit kolečko z tresy na ZD a dále pokračovat po druhém bočním švu
13. Přichytit druhou stranu tresy
14. Našít ozdobně sutašku okolo tresy z obou stran na stroji s vázaným stehem a s patkou pro vedení sutašky
15. Ručně dozdobit boční kraj a ZD barevnou výšivkou

MONTÁŽ PODŠÍVKOVÝCH DILCŮ

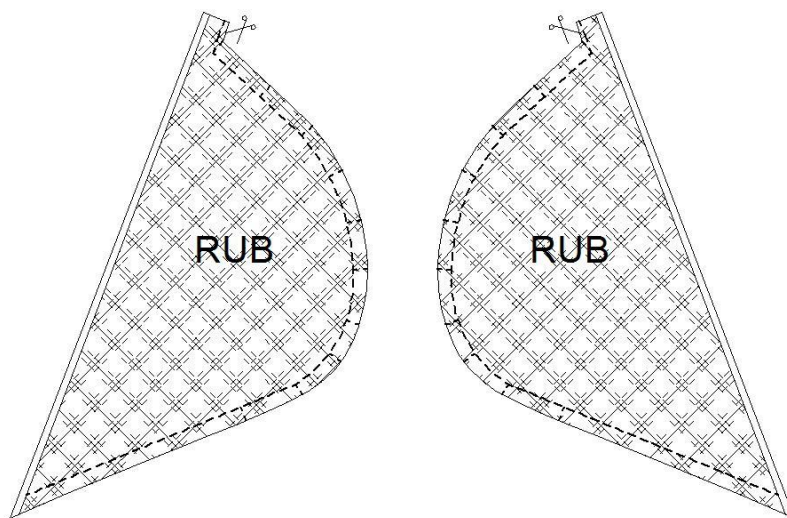
16. Sešít boční okraje na stroji s vázaným stehem (obr. 4)
17. Švové záložky sežehlit do zadního dílu
18. Prošít z lící strany v šíři 5mm (obr. 4)
19. Sešít zadní středové okraje na stroji s vázaným stehem
20. Rozžehlit švové záložky

Obr. 4 Montáž podšívky (pohled z lící strany)

MONTÁŽ PODKRYTU

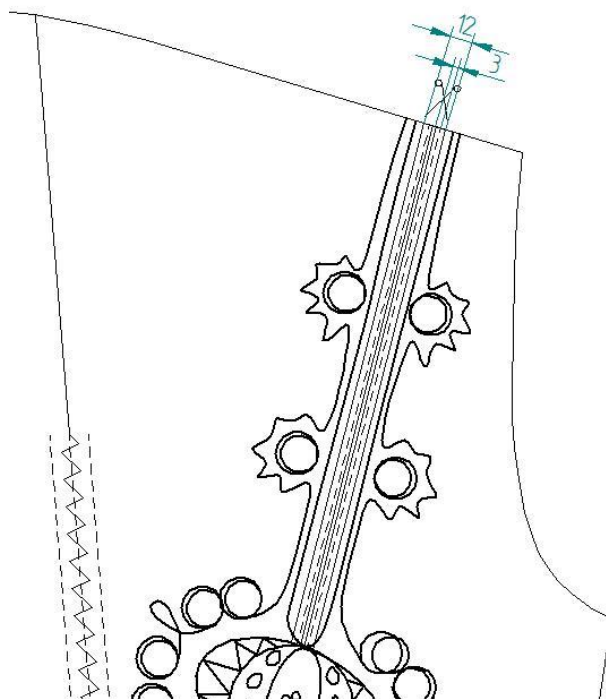
21. Přiložit podšívkový podkryt na látkový a sešít v šíři 5mm na stroji s vázaným stehem (obr. 5)
22. Nastříhnout po obvodu (obr. 5)
23. Obrátit a vyžehlit
24. Prošít z lící strany v šíři 5mm na stroji s vázaným stehem

Obr. 5 Rozešití podkrytu

MONTÁŽ PUNTU

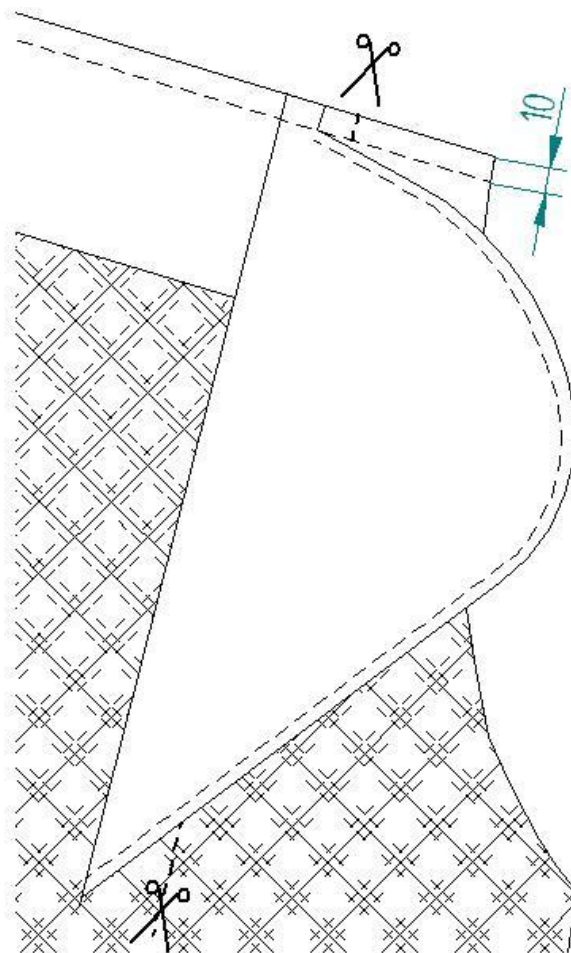
25. Naznačit na lící straně PD v puntu střed pro umístění dvouvýpustkové lišty (obr. 6)
26. Přiložit nachytanou výpustkovou lištu střed k naznačení a odšít z obou stran výpustky široké 3mm široké v délce otvoru (210mm) na stroji s vázaným stehem (obr. 6)
27. Rozložit kapesní otvor středem a rozstříhnout středem PD až k poslednímu stehu
28. Vtáhnout švové záložky výpustky do rubní strany, urovnat výpustky z lící strany a vyžehlit

Obr. 6 rozešíť puntu

MONTÁŽ HORNÍHO OKRAJE

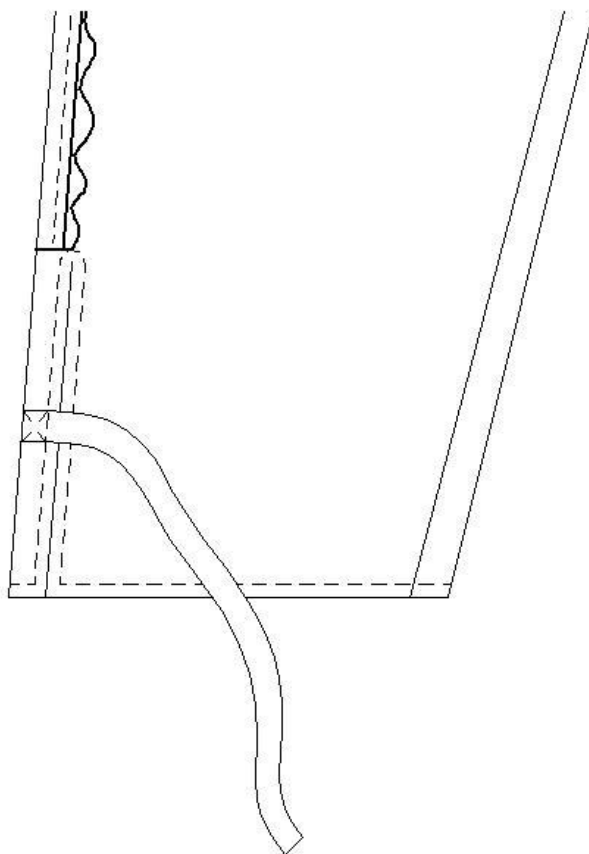
29. Přiložit na horní okraj látkových dílů lícem na líc podšívkový horní okraj a na podšívku přiložit 70mm širokou sypkovinu (obr. 7)
30. Našít podšívku na horní okraj kalhot s vložením kraje podkrytu a na stroji s vázaným stehem (obr. 7)
31. Obrátit na lícni stranu a vyžehlit horní okraj kalhot

Obr. 7 Rozešíť horného okraje

32. Prošíť punt z lícnej strany v šírke 1mm a prichytiť podkryt viz. detail v technickém nákrese
33. Sešit podšívkové krokové okraje na stroji s vázaným stehem
34. Švové záložky sežehlít do zadního dílu
35. Sešit podšívkový přední střední okraj na stroji s vázaným stehem
36. Rozžehlít švové záložky
37. Sešit látkové krokové okraje na stroji s vázaným stehem
38. Rozžehlít
39. Sešit látkový přední střední okraj na stroji s vázaným stehem
40. Rozžehlít
41. Přiložit nastříženou podšívkou k výpustkám, podehnout a zapravit ručně zapošivacím stehem
42. Našit připravený klínek o rozměrech 20 x 50 x 80mm na horní okraj klínku přiložený lícem na rub na stroji s vázaným stehem

43. Podehnout podšívku v oblasti klínku ze tří stran a zapravit ručně zapošívacím stehem
44. Urovnat podšívku na dolním okraji, podehnout a zažehlit
45. Přiložit podšívku 5mm od dolního kraje a rozparku a přichytit podšívku na látkový dolní okraj a rozparek prošitím v šíři 1mm na stroji s vázaným stehem (obr. 8)

Obr. 8 Dokončení dolního kraje

DOKONČOVACÍ PRÁCE

46. Našít keprovou tkanici do rozparku ZD ve vzdálenosti 60mm od dolního okraje
47. Našít ručně knoflík na pravý podkryt
48. Vyšít ručně knoflíkovou dírkou na levý podkryt, dle našitého knoflíku

ZPROGRESIVNĚNÍ TECHNOLOGIE PRO MALOSÉRIOVOU VÝROBU

Číslo operace	Pracovní úkon
6, 15	Dozdobit vzor výšivkou vyšitou na vyšívacím poloautomatu
26	Rozešít punt na stroji na rozešívání prostřižených kapes
27	odpadá
41	Přiložit nastřiženou podšívku k výpustkám, podehnout a zapravit na stroji se skrytým stehem
43	Podehnout podšívku v oblasti klínku ze tří stran a zapravit na stroji se skrytým stehem
47	Přišít knoflík na knoflíkovacím stroji na pravý podkryt
48	Vyšít díрку dle naznačení na dírkovacím stroji na levý podkryt

5. ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce bylo zpracování technické dokumentace včetně technického nákresu a popisu vybraných součástí svátečního dívčího i chlapeckého podlužáckého kroje.

Dále byl zpracován postup výroby, který byl sestaven na základě informací od lidí, kteří se touto výrobou kroje zabývají. Tento postup byl zpracován ve dvou variantách, jednak pro individuální a také pro malosériovou výrobu. Pro malosériovou výrobu tohoto kroje byl postup výroby upraven tak, aby bylo docíleno zproduktivnění práce, kterého bylo dosaženo za pomoci přídavných zařízení k šicím strojům nebo také využitím speciálních strojů.

Pro lepší představu byly do příloh bakalářské práce zařazeny i obrazové materiály, na kterých je zachycen lidový kroj původní, současný a také všechny součásti kroje. Do další přílohy byly vloženy vzorky použitých materiálů pro výrobu podlužáckého kroje.

I v dnešní době lidový kroj láká stále více mladých lidí a proto musíme doufat, že tato tradice nikdy nezanikne a lidový kroj zůstane navždy ozdobou regionu Podluží.

POUŽITÁ LITERATURA A DALŠÍ ZDROJE

- [1] J. Húsek, J. Klvaňa, L. Niederle - Moravské Slovensko. 1, Praha : Národopis. muzeum československé, 1918
- [2] KRUŽÍK Jan - Kroje na Podluží . Břeclav : Okresní kulturní středisko, 1982.
- [3] Mutěnice – Dějiny vinařské obce. Tipografické zpracování a tisk: Reprocentrum, a.s.Blansko, vydala Obec Mutěnice, 2002
- [4] <http://chasa.webovka.eu/?sw=kroj&tx=>
- [5] <http://www.kroje.cz/vysivani.htm>
- [6] http://www.konare.postorna.info/o_nas.php

Seznam příloh

Obrazová příloha

Původní mutěnický kroj

Současný podlužácký kroj

Krojové součásti

Materiálová příloha

Vrchové materiály

Podšívkové materiály

Drobná příprava

Obrazová příloha

Původní mutěnský kroj

Obrázek 1: Ženich a nevěsta,
r. 1927 [3]

Obrázek 2: Mutěničtí regrúti [3]

Obrázek 3: Obnovený mutěnský kroj,
90. léta 20. století [3]

Obrázek 4: Původní mutěnský kroj,
30. léta [3]

Obrázek 5: Děvčata ve všedním oděvu, r. 1914 [3]

Obrázek 6: Žena ve slavnostním kroji, r. 1914 [3]

Obrázek 7: Sváteční oblečení svobodných děvčat, r. 1920 [3]

Obrázek 8: Chalupník v mutěnické haleně [3]

Současný podlužácký kroj

Obrázek 9: Krojový pár

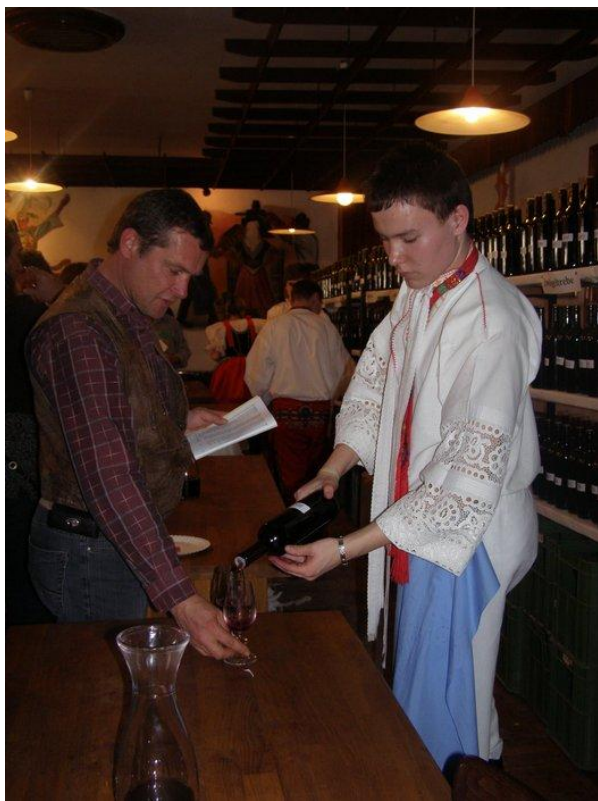
Obrázek 10: Krojový pár zezadu

Obrázek 11: Ženáčský kroj

Obrázek 12: Dětský kroj

Obrázek 13: Všední chlapecký kroj

Obrázek 14: Všední dívčí kroj („červenica“)

Obrázek 15: Dětský všední kroj
("červenica") [6]

Krojové součásti chlapeckého svátečního podlužáckého kroje

Klobouček – nosí svobodní chlapci ke svátečnímu kroji. Je vyrobený z tuhé černé plsti. Zdobený žinylkami, skleněnými střípečky, umělými květy, zrcadélky, korálky a mašličkami. [2]

Molová košile - součást svátečního chlapeckého kroje. Název je odvozen z použitého materiálu na rukávech.

Plátěná košile (vsuvková)- součást jak, svátečního tak všedního chlapeckého kroje. Název je odvozen od rukávu, kde jsou všity tři stejné formy (vsuvky).

Chlapecká „kordulka“ – součást svátečního kroje pro svobodné mládence. Vpředu těsně přiléhá a nezapíná se. Na levou stranu „kordulky“ se připevňují dlouhé malované mašle. [2]

Vzadu vysoko vykrojená do poloviny zad a symetricky rozdělena ozdobami. Úprava a výzdoba „kordulek“- podkladový materiál je červené hedvábí doplněno vedle navrapených stužek a stočených šňůreček ještě lesklými flitry. [2]

Malované mašle – součást svátečního kroje pro svobodné mládence. Upevňují se na levou polovinu „kordulky“. Mašle jsou nahoře složeny do vějíře, do kterého se vkládá umělá květina nebo živá snítka. Chlapecké mašle jsou dvouvrstvé. Vrchní mašle je bílá a spodní vždy barevná, bledě modrá nebo může být i růžová. Mašle jsou stuhy malované květinovými vzory nebo ornamenty. Sahají do poloviny lýtky. [2]

Šáteček – součást svátečního i všedního chlapeckého kroje. Uvazuje se kolem krku tak, aby kraj límečku košile byl částečně viděn. Je zhotoven z červeného brokátového hedvábí s vetkanými pestrými květy a dlouhými červenými proplétanými třásni, sahající téměř do pasu.[2]

„Červenice“ – součást slavnostního kroje pro svobodné mládence. Zhotovené z červeného sukna. Zdobené na PD a ZD sutaškou, barevnou výšivkou a tresou. Střihově přiléhají k tělu a u kotníků se uzavazují přišitými šňůrkami. Celé „červenice“ jsou podšity kartounem.[2]

„Kabaňa“ – součást slavnostního i všedního kroje. Nosí se při chladnějším počasí. Zhotovený ze sukna modré nebo smetanové barvy. Zdobená červeným sukem, barevnou výšivkou a zlatými gombíky. [2]

„Čižmy“ – součást slavnostního i všedního kroje pro svobodné mládence. „Čižmy“ jsou vysoké kožené boty. Lýtková část je zhotovená z vyztužené až tvrdé kůže, která je nalakovaná. „Čižmy“ mají vykrojený podpatek, který je ukončený asi 2 cm vysokou žlutou podkůvkou. Podrážky jsou z vnější strany obarveny cihlovou červení. Zdobeny jsou červenou kůží, vnitřní i vnější strana je pak strojově vyšívána na rovné hladké kůži dle předkreslení, ve výšivce většinou nechybí typické podlužácké srdíčko. Dále se na „čižmy“ upevňuje fialový

hedvábný střípec sahající až k nártu.

Krojové součásti dívčího svátečního podlužáckého kroje

„Rožky“ – součást slavnostního kroje pro svobodné dívky. Zhotovují se z tuhé lepenky potažené červeným brokátovým hedvábím s vetkávanými květy. V prostřední části je napříč široká malovaná stuha a nad ní upevněna „frča“ ze čtyř obloučků malovaných mašlí, z nichž dvě

spadají do poloviny zad.

„Zahrádka“ – součást slavnostního kroje pro svobodné dívky. Upevňuje se dvěma šňůrkami k zátylku. „Zahrádka“ se v dnešní době plete z umělých vlasů.

Košilka – součást slavnostního i všedního kroje. Zhotovená z bavlněného plátna a zdobena krajkou. Obléká se jako nespodnější součást kroje (pod „rukávce“).

„Rukávce“ – molové „rukávce“ se řadí mezi sváteční krojové součástky. Plátěné „rukávce“ se řadí mezi všední krojové součásti svobodných dívek. „Rukávce“ tvoří krátká plátěná košilka s baňatými rukávy sahající k loktu. Asi 10 cm od spodního okraje rukávu je všita bílá šňůrka, kterou se rukáv stáhne a sváže v nadloktí. Dolní okraj rukávu je zdoben bavlněnou krajkou. „Rukávce“ se oblékají na košilku.[2]

„Tacle“ – součást slavnostního kroje svobodných dívek. Zdobeny bílou jemnou výšivkou zhotovenou na molu. Kraje jsou olemovány širokou bílou krajkou. Oblékají se na „rukávce“ a přivazují se v nadloktí. [2]

„Kordulka“ – součást slavnostního kroje svobodných dívek. Obléká se na „rukávce“. Zhotovuje se z hedvábí a zdobí se navrapenými stuhami, prýmky, flitry a korálky. Sahá do poloviny zad. [2]

„Obojek“ – součást slavnostního kroje. Pokládá se ze zadu na „rukávce“, přivazuje se pod krkem a dále může být ještě přichycen špendlíky. „Obojek“ je obdélník o rozměrech 30 cm na 40 cm. Vyšitý bíle na molu. Kraje zdobený bílou krajkou.[2]

„Krejzlík“ – součást slavnostního kroje svobodných dívek. Uvazuje se pod krkem. Jeto malý úzký límeček vyrobený z naskládaného tylu přešitý stuhou světlé barvy, která je vyzdobena užší skládanou bílou stuhou a dozdobena patáčky. [2]

Malované mašle – součást slavnostního kroje svobodných dívek. Uvazují se pod krkem uvázané „na smečku“ (mašličku), spadají až ke spodnímu okraji „fěrtochu“.

Dále je ještě malovaný pás, který se upevňuje do pasu na látkový pás a malované stuhy, které se upevňují na „rožky“.

Všechny tři součásti jsou malovány stejným vzorem.

„Kasanice“ - součást slavnostního i všedního kroje. Šity z pevnějšího bílého plátna, dole olemované úzkou krajkou. Zdůrazňují siluetu mladých dívek ve slavnostním kroji, podpořenou nošením 5-6 spodních sukní zvaných „kasanice“. Oblékají se přes hlavu od nejmenší po největší.[2]

Vrchní sukně – součást svátečního kroje. Obléka se podobně jako “kasanice” přes hlavu. Je zdobena až 12 sámký. Sukně ke svátečnímu kroji jsou zhotovovány z materiálu jako je rongo v různých pastelových barvách. Dále může být ještě dozdobena malovanými ornamenty.

„Fěrtch“ – součást svátečního kroje. „Fěrtch“ je druh zástěry, která se uvazuje na vrchní sukni. Současně jde o strojovou výšivku na podkladovém molu. Výšivka se skládá ze třech forem s rostlinným motivem nebo svérázem. Zástěra je po kraji olemována krajkou. [2]

„Čižmy“ - součást slavnostního i všedního kroje. „Čižmy“ jsou boty, které se zhotovují z kozinky a kramflík mají zdobený mosaznou podkovičkou. Na patě a nártu je ozdobné vyšívání provedeno zeleným dírkovým hedvábím. Od kotníku přes lýtkovou část jsou boty ozdobně navrháňkované. Kraje podešví jsou barveny do červena. [2]

Materiálová příloha

Vrchové materiály podlužáckého kroje

Bavlněné plátno

Složení: 100% C0

Využití: košilka, „rukávce“, chlapecká košile, „kasanice“

Mol

Složení: 100% C0

Využití: „rukávce“, chlapecká košile

Rongo

Složení: 100% PES

Využití: vrchní sukně

Tesilen

Složení: 70% PES, 17% CO, 13% LI

Využití: vrchní sukně, „červenice“

Sukno

Složení: 100% WO

Využití: „červenice“

Podšívkové materiály podlužáckého kroje

Kartoun

Složení: 100% CO

Využití: „červenice“

Drobná příprava podlužáckého kroje

Bavlněná krajka vyšíváná na plátně

Složení: 100% CO

Využití: košilka, „rukávce“, „kasanice“

Nitěná krajka široká 95mm (čipka)

Složení: 100% CO

Využití: chlapecká košile, „tacle“

Nitěná krajka široká 25mm

Složení: 100% CO

Využití: „kasanice“

Stuha vyšíváná (vroubkovaná)

Složení: 44% CO, 56% CV

Využití: chlapecká košile

Sutaška 3mm široká

Složení: 100% CO

Využití: „červenice“

Tresa

Složení: 100% PES

Využití: „červenice“